

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Hribar

**Vloga akterjev gospodarske diplomacije v energetske sektorju: primer
Slovenije**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Hribar

Mentor: doc. dr. Boštjan Udovič

**Vloga akterjev gospodarske diplomacije v energetske sektorju: primer
Slovenije**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

Zahvala

*Ob tej priložnosti bi se želela zahvaliti mentorju za pomoč in
nasvete pri nastajanju magistrske naloge.*

*Iskrena hvala za vse vzpodbudne besede mojih bližnjih,
ki so mi vlivale moči pri pisanju magistrskega dela.*

*In najlepša hvala tebi Peter,
ker verjameš vame.*

Vloga akterjev gospodarske diplomacije v energetske sektorju: primer Slovenije

Gospodarska diplomacija Slovenije je dinamična in se neprestano spreminja. K temu pripomorejo raznoliki akterji, državni in nedržavni, ki sooblikujejo ter aktivno sodelujejo pri ustvarjanju primerjalnih prednosti Slovenije. Akterji na področju gospodarske diplomacije spodbujajo internacionalizacijo slovenskih (energetskih) podjetij v tujini, vendar na državni ravni zaenkrat ni akterjev, ki bi se ukvarjali izključno z energetske diplomacijo. Medtem se na ravni EU že kažejo potrebe po naslovitvi energetske diplomacije kot strateško pomembne tematike, ki bi pripomogla h krepitvi in ohranjanju energetske varnosti v Evropi. Zato so vzpostavljanje odnosov s tujino, samozadostnost pri oskrbi z energijo, tuje neposredne investicije ter možnost širitve slovenskih energetskih podjetij na tuje trge ključni razlogi za oblikovanje energetske diplomacije v Sloveniji. Na primeru podjetij ELES in Geoplin bo prikazana vpetost nedržavnih akterjev v gospodarsko diplomacijo energetskega sektorja v Sloveniji.

Ključne besede: postmoderna diplomacija, gospodarska diplomacija, energetska diplomacija, energetski viri, Slovenija

Role of the economic diplomacy actors in energy sector: case of Slovenia

Slovenian economic diplomacy is dynamic and is constantly changing. In addition, state and non-state actors are actively participating in development of Slovenia's comparative advantages. Economic diplomacy actors are promoting the internationalization of Slovenian (energy) companies abroad; however, currently none of the state actors are explicitly involved in energy diplomacy. Meanwhile, the EU institutions are addressing energy diplomacy as a key strategic topic, which would enable to strengthen and establish energy security in Europe. Therefore maintaining the relations with foreign countries, energy self-sufficiency, direct foreign investments and expansion of energy companies on foreign markets are the main reasons for formation of the energy diplomacy in Slovenia. Study cases of ELES and Geoplin present the inclusion of these two companies in economic diplomacy of Slovenian energy sector.

Key words: postmodern diplomacy, economic diplomacy, energy diplomacy, energy sources, Slovenia

KAZALO

SEZNAM KRATIC	6
1 UVOD	7
1.1 Namen, raziskovalna vprašanja, hipoteza ter omejitve magistrskega dela.....	9
1.2 Način raziskovanja in raziskovalne metode	10
1.3 Struktura naloge.....	11
2 KONCEPTUALIZACIJA GOSPODARSKE IN ENERGETSKE DIPLOMACIJE ...	13
2.1 Postmoderni pogled na diplomacijo	13
2.2 Gospodarska diplomacija	16
2.2.1 Gospodarska diplomacija Slovenije.....	18
2.2.2 Konceptualizacija energetske diplomacije, kot sredstva zunanje politike.....	23
3 PRAVNA UREDITEV ENERGETSKEGA PODROČJA V EU IN SLOVENIJI	30
3.1 Pravna zakonodaja EU, ki ureja energetska področja	30
3.1.1 Liberalizacija trga EU s plinom in električno energijo	30
3.1.2 Ureditev trga z energijo v EU	33
3.2 Slovenska zakonodaja, ki ureja energetska področja	37
4 OPEDELITEV PODROČIJ IN ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA ENERGETSKEGA SEKTORJA	41
4.1 Zemeljski plin	43
4.2 Surova nafta in naftni proizvodi	45
4.3 Trdna goriva	47
4.4 Obnovljivi viri energije in odpadki	48
4.5 Nuklearna energija.....	49
4.6. Geotermalna in sončna energija	51
4.7. Hidro energija.....	52
4.8. Električna energija	53
5 AKTERJI GOSPODARSKE DIPLOMACIJE	55
5.1 Akterji gospodarske diplomacije energetskega sektorja v Sloveniji	55
5.2 Študija primera: ELES in GEOPLIN.....	56
5.2.1 ELES.....	56
5.2.2 Geoplin.....	60
6 SKLEP	64
7 LITERATURA	67

SEZNAM TABEL

Tabela 2.1: Izbrani kazalniki globalizacije za RS	20
Tabela 4.1: Energetska bilanca, ki vključuje vse energetske vire v RS	41
Tabela 4.2: Povprečje energetskih virov za obdobje 2000 – 2013 v RS	42
Tabela 4.3: Povprečje končne porabe energetskih virov za obdobje 2000 – 2013 v RS	43
Tabela 4.4: Energetska bilanca zemeljskega plina v RS za obdobje 2000 – 2013	45
Tabela 4.5: Energetska bilanca surove nafte v RS za obdobje 2000 – 2013	46
Tabela 4.6: Energetska bilanca naftnih proizvodov v RS za obdobje 2000 – 2013	47
Tabela 4.7: Energetska bilanca trdnih goriv v RS za obdobje 2000 – 2013	48
Tabela 4.8: Energetska bilanca obnovljivih virov v RS za obdobje 2000 – 2013	49
Tabela 4.9: Energetska bilanca nuklearne energije v RS za obdobje 2000 – 2013	50
Tabela 4.10: Energetska bilanca geotermalne energije v RS za obdobje 2000 – 2013	51
Tabela 4.11: Energetska bilanca hidro energije v RS za obdobje 2000 – 2013	52
Tabela 4.12: Energetska bilanca električne energije v RS za obdobje 2000 – 2013	54

SEZNAM SLIKOVNIH PRIKAZOV

Slika 2.1: Umestitev energetske diplomacije	27
Slika 4.1: Plinovodno omrežje RS in vstopne točke dobavljenega zemeljskega plina	44

SEZNAM KRATIC

ACER – (Agency for Cooperation of Energy Regulators) - Agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev
CASC-CWE – (Capacity Allocation Service Company for the Central West-European Electricity market)
CAO – (Central Allocation Office) – Osrednja alokacijska pisarna
CEE-TSO – (Central Eastern European transmission system operators) – Operaterji prenosnih sistemov za Srednjo in Vzhodno Evropo
CSE-TSO – (Central South European transmission system operators) – Operaterji prenosnih sistemov za Južno in Osrednjo Evropo
DČ – Država članica (države članice)
EK – Evropska komisija
ENTSO-E – Evropska mreža operaterjev prenosnih omrežij za električno energijo
ENTSO-G – Evropska mreža operaterjev prenosnih omrežij za plin
EP – Evropski parlament
EU – Evropska unija
GZS – Gospodarska zbornica Slovenije
ISO – (Independent system operator) – Samostojni operater sistema
ITO – (Independent transmission operator) – Neodvisni operater systemskega omrežja
JAPTI – Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije
kV – kilovolt
Med-TSO – (Mediterranean transmission system operators) - Operaterji prenosnih sistemov za Mediteransko regijo
MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MZZ – Ministrstvo za zunanje zadeve
NP – Ni podatka
OZS – Obrtna zbornica Slovenije
RS – Republika Slovenija
SEE-TSO – (South Eastern European transmission system operators) – Operaterji prenosnih sistemov za Jugovzhodno Evropo
SID banka – Slovenska izvozna in razvojna banka
SPIRIT – Javna agencija RS za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma
STO – Slovenska turistična organizacija
TEN-E – Vseevropska energetska omrežja
TIA – Javna agencija za tehnološki razvoj
UZP – (LNG – liquified natural gas) - utekočinjen zemeljski plin

1 UVOD

"Samo malce bolj drzni moramo biti in si več upati".

(Samo Omerzel, 7. junij 2013)

Navedeno misel je bivši minister za infrastrukturo in prostor, Samo Omerzel, izrekel na zasedanju Sveta Evropske unije v okviru Sveta za promet, telekomunikacije in energijo v Luxembourgu, na katerem so potekale razprave o priložnostih za mala in srednje velika podjetja na področju energetske učinkovitosti in inovativnosti (Slovenija. Doma v Evropi. 2013). Sta drznost in pogum dovolj za uspeh slovenskih podjetij na področju energetike tako v Sloveniji kot tudi tujini? Čeravno se zavedamo, da temu ni tako, se vseeno poraja vprašanje, ali lahko trdimo, da je uspešnost slovenskih podjetij, ki poslujejo v tujini, odvisna izključno od sposobnosti poslovanja podjetja, ali pa je prodor podjetij na tuje trge odvisen tudi od mednarodnih ter gospodarskih odnosov Slovenije z državami, v katere ta podjetja vstopajo?

Magistrsko delo bo poskušalo odgovoriti na omenjeno vprašanje, sočasno pa se bo osredotočilo na natančno ponazoritev razvoja slovenskega energetskega sektorja ter identificiralo slovenske akterje na področju energetike, ki so na podlagi vzpostavitve mednarodnih in gospodarskih odnosov Slovenije z drugimi državami, začeli delovati v tujini.

Čeprav Pascual (2008, 1) izpostavlja, da že od industrijske revolucije naprej geopolitika energije velja za vodilni dejavnik na področju globalne varnosti ter blaginje, pa je energetika, kot del skupne zunanje politike držav članic EU, stopila v ospredje šele v času od plinske krize v letu 2009 dalje, ko se je pokazala potreba po skupnem pristopu DČ na področju energetske politike.¹ Sočasno so države k problematiki samooskrbe z energijo pristopile individualno. O tem pričajo številne dejavnosti, ki jih države počnejo za zagotovitev lastne energetske samostojnosti, od gradnje novih plinovodov, kot so Severni tok, Nabucco in Južni tok, do diverzifikacije lastnih energetskega virov (hidro energija, vetrna energija, itd.).

Akterji energetske diplomacije se poslužujejo energetskega vprašanja kot sredstev, s katerimi (so)vplivajo na odnose med subjekti v mednarodni skupnosti, tako med državami kot tudi med naddržavnimi in poddržavnimi subjekti. Energetska diplomacija igra pomembno vlogo v

---

¹ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije o drugem strateškem pregledu energetske politike – Akcijski načrt EU za varnost preskrbe in solidarnosti pri preskrbi z energijo COM (2008) 781, mnenje podano leta 2008.

bilateralnih in multilateralnih odnosih držav, pri čemer je energetika lahko sredstvo za vzpostavitev odnosov na gospodarskem in političnem področju (Lough 2011, 2).

1.1 Namen, raziskovalna vprašanja, hipoteza ter omejitve magistrskega dela

Namen magistrske naloge je ugotoviti, kateri so ključni akterji v slovenski energetske diplomaciji, kako ti, če sploh, sodijo v okvir gospodarske diplomacije, ugotoviti njihovo vključenost in vlogo pri izvajanju gospodarske diplomacije ter pojasniti njihov odnos z uradnimi institucijami/nosilci gospodarske diplomacije.

Naloga bo odgovarjala na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. V kakšnem odnosu sta gospodarska in energetska diplomacija?
2. Kdo so akterji gospodarske diplomacije nasploh in kdo v Sloveniji?
3. Kdo so akterji energetske diplomacije v Sloveniji in kakšen je njihov tržni položaj?
4. Kako delovanje akterjev gospodarske diplomacije vpliva na razvoj slovenskega energetskega sektorja?

V magistrski nalogi bom preverjala sledečo hipotezo:

Gospodarska diplomacija Republike Slovenije s svojimi aktivnostmi intenzivno sodeluje pri ustvarjanju primerjalnih prednosti slovenskega energetskega sektorja. Ta se krepi iz leta v leto.

Omejitve magistrske naloge so sledeče:

- Teoretski okvir postmoderne diplomacije, ki bo predstavljen v sklopu konceptualizacije gospodarske in energetske diplomacije, ne bo opredeljeval zgodovinskega pregleda nastanka diplomacije ter njenega razvoja v postmoderno diplomacijo,
- Izbor študije primerov – odločitev za raziskavo na dveh primerih,
- Slovenski zakonodajni okvir bo obravnaval le tiste pravne vire s področja energetike ki so ključni za razumevanje magistrske naloge.

1.2 Način raziskovanja in raziskovalne metode

Metodologija politološkega raziskovanja predstavlja logično znanstveno panogo, katere namen je razvijanje in proučevanje okvirov znanstvenega spoznanja na področju politologije ter raziskovalnih postopkov, s pomočjo katerih si panoga prizadeva priti do novih spoznanj. Metodologija, kot logična znanstvena disciplina, proučuje metode ter razvija njena logična načela ter okvire. Metode predstavljajo nerazdeljive sestavine znanstvene discipline, ki se razvijajo pod neposrednim vplivom ciljev, postavljenih v posamezni znanstveni disciplini (Toš 1988, 19–21).

Raziskovanje v magistrski nalogi bo bilo oprto na metodologijo politološkega raziskovanja, in sicer bo temeljilo na sledečih raziskovalnih metodah: analizi ter interpretacijo primarnih virov, analizi ter interpretaciji sekundarnih virov ter študiji primera.

Analiza sekundarnih virov je oblika raziskovanja, ki temelji na predpostavki, da je mogoče na osnovi obstoječih relevantnih podatkov raziskati proučevani pojav (Toš 1988, 186). S tem se strinja tudi Livesey (2006), ki pravi, da sekundarni viri zajemajo že obstoječe podatke. Razlogi za uporabo sekundarnih virov se delijo na praktične ter metodološke. Praktična uporaba sekundarnih virov omogoča, da raziskovalec pri raziskovanju prihrani čas, trud in denar. Z vidika metodološke uporabe so sekundarni viri potrebni za zgodovinsko in primerjalno raziskavo. Analiza sekundarnih virov bo v magistrski nalogi zajemala proučevanje in interpretacijo internetnih virov, knjig, znanstvenih člankov ter zbornikov. Politološko raziskovanje se opira tudi na primarne vire, med katere spadajo vladni dokumenti, ki jih pripravijo lokalna, državna ali mednarodna telesa ter statistični podatki (Ishiyama 2005, 361).

Primarni viri raziskovalcu omogočajo vpogled v prvotne ideje, dogodke ter empirične raziskave (Virginia Polytechnic Institute and State University 2012). Analiza primarnih virov v magistrski nalogi bo osredotočena na proučevanje uradnih dokumentov, zakonov, uredb in direktiv.

Osrednja metodologija, ki bo uporabljena v magistrski nalogi, je študija primera, ki bo na podlagi analize primerov proučevala akterje gospodarske diplomacije v energetskega sektorju

Republike Slovenije. Cilj te metode je opredelitev okoliščin, ki so imele vpliv na spremembo določenega stanja ter razlaga sprememb, ki so se zgodile v nekem časovnem obdobju (Pennings, Keman in Kleinnijenhuis 2006: 137). Kot navajajo Pennings, Keman in Kleinnijenhuis (2006, 20) obstaja več modelov študije primera, med katere uvrščajo tudi analizo dveh ali več primerov v različnih časovnih intervalih.

Glede na zastavljene cilje magistrske naloge, bo študija primera temeljila na proučevanju dveh slovenskih podjetij, ki na področju energetike delujeta v tujini: ELES d.o.o. ter Geoplin d.o.o. Podjetji sta bili izbrani na podlagi predhodne raziskave, zaradi aktualnosti obeh primerov (kot je prevladujoč položaj na slovenskem trgu ter njuna gospodarska aktivnost s tujino). Časovni okvir je obdobje od osamosvojitve Republike Slovenije leta 1991 naprej, ki bo zajel celoten pregled sodelovanja že omenjenih podjetij s tujino. Ocenjujem, da bo reprezentativnost analize dveh primerov primerna za prikaz vloge akterjev gospodarske diplomacije v energetske sektorju Republike Slovenije. Proučevanje večjega števila primerov bi bilo zaradi prostorske omejitve naloge neizvedljivo.

1.3 Struktura naloge

Naloga bo razdeljena na pet povezanih enot, ki se bodo med seboj dopolnjevale.

Prvi del naloge (2. poglavje) bo zajemalo posamezne koncepte in teoretske pojme, ključne za kasnejše raziskovanje, ki bo sledilo empiričnemu delu. Predstavilo bo konceptualizacijo gospodarske ter energetske diplomacije in bo sestavljeno iz dveh podpoglavij. Obe podpoglavji bosta temeljili na analizi ter interpretaciji sekundarnih virov. Prvo podpoglavje bo raziskalo postmoderni pogled na diplomacijo, drugo podpoglavje bo preučilo gospodarsko diplomacijo ter raziskalo njegovo povezanost s konceptom energetske diplomacije.

Drugi del naloge (3. poglavje) bo sestavljen iz dveh podpoglavij. Prvo podpoglavje bo proučevalo pravno podlago EU, ki ureja energetske področje (predvsem direktive in uredbe s področja energetike, ki jih je morala Republika Slovenija implementirati v nacionalni okvir), medtem ko se bo drugo podpoglavje nanašalo na energetske zakonodajo v Sloveniji. Obe podpoglavji bosta temeljili pretežno na analizi ter interpretaciji primernih virov.

Tretji del (4. poglavje) se bo posvetil opredelitvi področij energetskega sektorja, ki bodo razdeljena na osem podpoglavij in bodo temeljila na proučevanju statističnih podatkov. Posamezno podpoglavje bo raziskalo sledeča področja slovenskega energetskega sektorja: zemeljski plin, surova nafta in naftni proizvodi, trdna goriva, obnovljivi viri energije in odpadki, nuklearna energija, geotermalna energija, hidro energija ter električna energija.

Akterji gospodarske diplomacije bodo opredeljeni v četrtem delu naloge (5. poglavje). Peto poglavje bo razdeljeno na dve podpoglavji. Prvo podpoglavje bo na podlagi analize ter interpretacije sekundarnih virov raziskalo, kateri so akterji gospodarske diplomacije energetskega sektorja, medtem ko bo drugo podpoglavje na podlagi študije primera natančneje proučilo dve slovenski energetske podjetji, ki se mednarodno udeležujeta: ELES in Geoplin.

V sklepnem, petem delu naloge (6. poglavje), bo sledilo preverjanje hipotez, predstavljena bosta tudi zaključek in ugotovitve.

2 KONCEPTUALIZACIJA GOSPODARSKE IN ENERGETSKE DIPLOMACIJE

Poglavje bo opredelilo posamezne koncepte in teoretske pojme, ključne za razumevanje nadaljnje raziskave, ki bo sledila empiričnemu delu. V poglavju bo prikazano, da različni avtorji diplomacijo razumejo na več načinov ter predstavilo tri oblike diplomacije (ter povezavo med njimi), in sicer postmoderno diplomacijo, gospodarsko diplomacijo ter energetske diplomacije. Razumevanje slednje bo temeljilo na Udovičevem (2009) konceptu gospodarske diplomacije. Predstavljeni teoretični vidiki bodo služili kot temeljna podlaga za preučitev osrednje teme magistrske naloge, tj. gospodarske diplomacije v energetske sektorju Republike Slovenije. Ob tem velja poudariti, da bodo v teoretičnem delu naloge podrobneje raziskana zgolj področja mednarodnih odnosov/diplomacije, ki so ključna za razumevanje raziskovalnega dela magistrske naloge.

2.1 Postmoderni pogled na diplomacijo

Kot ugotavljata Udovič in Brglez (2011, 29) je koncept diplomacije lahko razumljen (in definiran) na več načinov, in sicer na »klasičen«, »modern« ter »postmodern« način (Rana, 2007). Jazbec (2007, 878–879) dodaja, da se razvoj diplomacije prilagaja spremembam v mednarodni skupnosti, pri čemer je mogoče razvoj diplomacije razdeliti na več faz, katerih značilnost je, da si med seboj zaporedno sledijo ter se neprestano nadgrajujejo.

Medtem ko Bolewski (2007, 15) klasično diplomacijo interpretira kot večščino komuniciranja med državami preko diplomatov, ki so predstavniki teh držav, Benko (1997, 255) razumevanje klasične diplomacije opredeli kot eno od političnih sredstev zunanje politike.² Takšno razumevanje izhaja iz ločnice med visoko (t. i. *high*) in nizko (t. i. *low*) politiko, pri čemer je v okviru visoke politike diplomacija pogosto enačena kar z zunanjo politiko (Morgenthau 1995, 661; Baranay 2009, 1–2).

Kot nadgradnja klasične diplomacije, se je razvila moderna diplomacija, ki osnovo črpa iz klasične diplomacije. Jazbec (2007, 879–883) začetke moderne diplomacije umešča v čas, ko se je končala prva svetovna vojna v začetku 20. stoletja. V tem obdobju so se preko sklenjenih

---

² Drugi dve sredstvi zunanje politike nepolitičnega značaja so ekonomska sredstva in sredstva prisile (občasno opisana tudi kot vojaška sredstva).

mirovnih pogodb začeli vzpostavljati novi, zapleteni odnosi med akterji mednarodne skupnosti. Pomembnejše značilnosti, ki ločijo moderno diplomacijo od klasične so:

- povečanje števila držav v mednarodni skupnosti,
- pojav novih oblik ter intenzitete mednarodnega diplomatskega komuniciranja, zaradi razmaha komunikacijske tehnologije,
- razvoj multilateralne diplomacije.

Moderni časi in dogajanja v mednarodni skupnosti so razumevanje diplomacije kot političnega sredstva (zlasti po koncu druge svetovne vojne) vse bolj fragmentirali. Temu je sledila tudi teorija, ki je namesto ene definicije začela uporabljati več, medsebojno povezanih definicij, ki so določale specifične oblike diplomatskega udejstvovanja (Sharp, 2009: 7), med katerimi so se najbolj uveljavili koncepti kulturne, javne, okoljske, ekonomske, gospodarske in ne nazadnje energetske diplomacije. Trunkos (2011, 1–3) dodaja, da gospodarska in globalizacijska povezanost vplivata na spremembe v diplomaciji, ki se mora stalno prilagajati dogajanju v globaliziranem politično-gospodarskem okolju. Neposredni učinki globalizacije na diplomacijo so vidni v spreminjanju in različnih oblikah diplomacije.

Devetdeseta leta 20. stoletja ter začetek 21. stoletja sta zaznamovala začetek nove faze diplomacije, ki jo Jazbec (2007, 887) poimenuje postmoderna diplomacija. Klavins (2011, 2–4) razlaga, da je za diplomacijo 21. stoletja značilno, da je vanjo vpeto delo diplomatov v vladnih organizacijah, kot tudi igralcev v mednarodnem sistemu, na katere vpliva uporaba napredne informacijske tehnologije v moderni komunikaciji. Upravljanje in dostop do informacij spreminjata dinamiko diplomatskega dela, kar zahteva hitrejšo odzivnost in druge vidike zbiranja informacij. Bučar (2007, 864) dodaja, da je na spremembe v diplomaciji najbolj vplival razvoj na področju tehnologije in znanosti ter družbenoekonomskih odnosov. Transformacija diplomacije 21. stoletja je karakterizirana s hitro rastočim sodelovanjem med institucijami in različnimi akterji (Klavins 2011, 4). Toda kako lahko definiramo postmoderno diplomacijo? Trunkos (2011, 2) predpostavljata, da je postmoderna diplomacija sistem, v katerem lahko hkrati sodelujejo državni in nedržavni akterji. S tem se število akterjev, ki (so)delujejo v diplomaciji povečuje. Pri tem se diplomacija širi na različna področja, med katere spada tudi energetika.

Jönsson (2002, 217) in Sharp (2001, 56) poudarjata, da imajo spremembe v mednarodni skupnosti vpliv na diplomacijo, pri čemer se slednja dogajanju neprestano prilagaja. Bolewski (2007, 69) ugotavlja, da je temeljna lastnost postmoderne diplomacije zmožnost spreminjanja ter transformacije. Jazbec (2007, 887–889) kot pomembnejše spremembe, ki prinaša postmoderna diplomacija, omenja sledeče:

- formiranje novih oblik diplomatskega komuniciranja, kot so neposredna, osebna ter parlamentarna diplomacija,
- vse večji pomen javnega mnenja ter medijev v diplomaciji,
- zunanja ministrstva nimajo več izključnega monopola nad izvajanjem diplomacije,
- vse večja vključenost ne-diplomatov v diplomacijo.

Ena izmed najvidnejših sprememb, ki jih prinaša postmoderna diplomacija je zagotovo vstop novih, netradicionalnih, akterjev na področje diplomacije, med katere se uvršča regionalne vladne organizacije, transnacionalna podjetja, nevladne organizacije ter subnacionalne regije (Bolewski 2007, 28). To potrjuje tudi Trunkos (2011, 3), ki pravi, da imajo v globaliziranem svetu netradicionalni akterji pomembnejšo gospodarsko vlogo kot države, saj pripomorejo k spreminjanju in novim oblikam diplomacije. Globalizirani politično-gospodarski sistem, v katerem lahko sočasno sodelujejo državni in nedržavni akterji, tvori postmoderno diplomacijo.

S postmoderno diplomacijo se monopol MZZ nad zunanjimi zadevami zmanjšuje, saj se povečuje vključenost drugih ministrstev pri izvajanju zunanjepolitičnih dejavnosti, na različnih področjih mednarodnih odnosov (Saddiki 2006, 101). Če pobližje pogledamo primer Republike Slovenije, lahko vidimo, da je na primer Ministrstvo za notranje zadeve RS vključeno v podpisovanje konvencij o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti, bilateralne sporazume o čezmejnem policijskem sodelovanju, Ministrstvo za finance RS je pristojno za pogajanja z mednarodnimi finančnimi institucijami ter vključeno v mednarodno razvojno in humanitarno pomoč, Ministrstvo za zdravstvo RS sodeluje s Svetovno zdravstveno organizacijo, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS ima oblikovan Sektor za internacionalizacijo, znotraj katerega kreirajo politike s področja internacionalizacije, sočasno pa spodbujajo poslovanje slovenskih podjetij na mednarodnih trgih ter Ministrstvo za infrastrukturo in prostor RS, ki je vključeno v Programe evropskega

teritorialnega sodelovanja, ki omogočajo financiranje omrežij za krepitev gospodarske rasti, trajnostnega razvoja ter zagotavljanje konkurenčnosti, vključno z energetskega področjem. Prepletanje dejavnosti, ki jih opravljajo ministrstva ter vključevanje drugih ministrstev v zunanje politično delovanje države kaže na prisotnost postmoderne diplomacije v RS.

2.2 Gospodarska diplomacija

O gospodarski diplomaciji je težko govoriti kot o fenomenu 20. ter 21. stoletja, saj je bilo mogoče vpletenost ekonomije v diplomacijo zaslediti skozi daljše zgodovinsko obdobje. Z zgodovinskega vidika se začetke gospodarske diplomacije postavlja v čas, ko so prebivalci različnih naselij, regij ter mestnih držav začeli z medsebojno izmenjavo izdelkov ter storitev.³ Trgovinska izmenjava je bila ena izmed prvih možnosti, ki je omogočala vzpostavitev meddržavnih stikov ter sporazumov. Tudi v sodobnem času se kot ključen cilj gospodarske diplomacije izpostavlja spodbujanje trgovine (Rana in Chatterjee 2012, 5–6). Države medsebojno tekmujejo za pridobitev ekonomskih sredstev, sočasno pa stremijo k sodelovanju z drugimi državami na gospodarskem področju. Poleg sodelovanja ter pridobivanja ekonomskih sredstev, sta ključna cilja gospodarske diplomacije držav privabljanje tujih direktnih investicij ter omogočanje dostopa domačih podjetij na tuje trge. Z začetkom tretjega tisočletja so se v ospredju pojavila pereča vprašanja povezana z gospodarsko varnostjo ter gospodarsko diplomacijo. Razlogov za vedno večjo prepoznavnost gospodarske diplomacije, kot pomembne veje diplomacije, je več. Med pomembnejše spada intenziteta mednarodnih odnosov med različnimi akterji po vsem svetu, ki pripomore k priložnostim za gospodarsko sodelovanje na svetovnih trgih (van Bergeijk 2009, 3). Baldwin (1985, 37–39) dodaja, da so ekonomska sredstva pomemben del zunanje politike, ki na učinkovit način vplivajo na druge države, saj lahko delujejo kot spodbuda (ekonomska pomoč) ali pritisk (sankcije, embargo). Ekonomski pritisk na državo ima lahko večji vpliv, kot vojaški pritisk.

Kara (2008, 68) opredeljuje gospodarsko diplomacijo kot proces mednarodnega ekonomskega odločevalskega procesa, ki vključuje zunanjo trgovino, finančne tokove, zunanje investicije, izmenjavo tehnologij ter gospodarska bilateralna in multilateralna pogajanja. Gospodarska diplomacija držav se osredotoča na zunanje gospodarske odnose, pri čemer so ključne

---

³ Najstarejši zapis o trgovinski izmenjavi sega v obdobje 1460-1220 pred našim štetjem. Gre za zapis na glinene plošče, in sicer se nanaša na vzpostavljeno trgovino med državami ter civilizacijami Egipta ter Zahodne Azije (Rana in Chatterjee 2012, 5).

odločitve sprejete na nacionalni ravni, pogajanja na mednarodni ravni ter proces interakcije med njima. Udovič (2009, 117) definicijo gospodarske diplomacije še poglobi, saj pravi, da gre za »skupek političnih in ekonomskih odločitev, ki določajo obnašanje države in podjetij do drugih subjektov mednarodnih ekonomskih odnosov«. Gospodarska diplomacija je splošno definirana kot proces mednarodnega gospodarskega odločanja, preko katerega se s pomočjo gospodarskih odnosov vpliva na spodbujanje mednarodne trgovine in investicij ter razvoj mednarodnih strateških področij, med katere spada tudi energetika (Kara 2008, 68–69).

Med pomembnejše dejavnosti, s katerimi se ukvarja gospodarska diplomacija, se izpostavlja sledeče (Kajzer 2004 v Veranič 2007):

- pomoč domačim podjetjem pri poslovanju v tujini z informiranjem o poslovnih priložnostih in svetovanjem o trgu na katerega vstopajo ter povezovanjem s potencialnimi poslovnimi partnerji,
- podpora pri premagovanju administrativnih ovir, s katerimi se srečujejo podjetja, ki želijo vstopiti na tuje trge,
- iskanje priložnosti za realizacijo poslov domačih podjetij ter lobiranje za njihove interese,
- spodbujanje in promoviranje domačega gospodarstva v tujini preko ciljnih javnosti, kot so mediji, gospodarske zbornice, vladne institucije, idr.

Bayne in Woolcock (2007, 333) poudarjata, da se gospodarska diplomacija stalno spreminja na nepredvidljive načine, pri čemer sta ključna vzroka za spremembe v 21. stoletju globalizacija ter vstop novih akterjev na področje diplomacije. Gospodarska diplomacija 21. stoletja je postala bolj kompleksna, saj je v odločevalski proces vključenih vse več državnih in nedržavnih akterjev (Kurtulus Kara 2008, 67). Saner in Yiu (2003, 3–5) dodajata, da je postmoderno okolje povečalo kompleksnost gospodarske diplomacije zaradi vedno večjega vpliva in vključenosti nedržavnih akterjev ter drugih ministrstev, ki poleg MZZ sodelujejo v mednarodnih ekonomskih odnosih. Kot nedržavne akterje, ki so vpeti v gospodarsko diplomacijo, lahko med drugim izpostavimo nevladne organizacije, agencije ter podjetja, ki sodelujejo / poslujejo v tujini.

2.2.1 Gospodarska diplomacija Slovenije

Že v času osamosvojitve je Slovenija začela graditi lastno diplomatsko mrežo, ki se je postopoma širila. Razvoj slovenske gospodarske diplomacije se je začel s pogajanjem ter posledično članstvi v različnih mednarodnih ekonomskih organizacijah.

Za Slovenijo predstavlja gospodarska diplomacija in s tem širjenje slovenskih podjetij na nova tržišča, pomemben vidik spodbujanja gospodarstva, ki bi državi lahko olajšal izhod iz krize, v kateri se trenutno nahaja slovensko gospodarstvo. Gospodarska aktivnost slovenskih podjetij v tujini običajno poteka v državah bivše Jugoslavije, članicah EU ter Ruske federacije, pri čemer bi bilo potrebno z namenom večje diverzifikacije izvoznih trgov, pozornost usmeriti tudi na potencialno pomembna tržišča, in sicer BRIK države (Brazilija, Indija in Kitajska), Skupnost neodvisnih držav, Severno Ameriko ter nekatere arabske države. Kot ključnega akterja na tem področju prepoznamo Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ), ki preko diplomatskih in konzularnih predstavništev nudi pomoč slovenskim podjetjem pri iskanju novih priložnosti na tujih trgih. Po navedbah Vlade RS (2009, 18) je bilateralno razvojno sodelovanje pretežno usmerjeno v izboljševanje infrastrukturnih in upravljavskih standardov v državah prejemnicah razvojne pomoči, saj se razvojno sodelovanje usmerja v tista sektorska področja, v katerih je Slovenija prepoznala potencial za vstop slovenskih podjetij.

Z namenom uveljavitve in promocije interesov slovenskega gospodarstva v tujini je bil v okviru MZZ 1. oktobra 2009 ustanovljen Direktoriat za gospodarsko diplomacijo, na katerega je bila prenesena izključna pristojnost vodenja ter usmerjanja gospodarske diplomacije (MZZ 2013). Naloge, ki jih MZZ (2013) opravlja pri izvajanju gospodarske diplomacije so:

- promocija Slovenije kot prostora za tuje neposredne investicije,
- organizacija poslovnih delegacij ob obiskih visokih državnih predstavnikov,
- podpora slovenskim podjetjem pri širitvi poslovanja na tuje trge,
- podpora tujim podjetjem pri navezovanju stikov s slovenskimi podjetji,
- koordinacija gospodarske aktivnosti z mednarodnimi organizacijami ter EU.

Z namenom učinkovitega delovanja gospodarske diplomacije, MZZ sodeluje z drugimi vladnimi in nevladnimi akterji, ki so pristojni za mednarodno prepoznavnost slovenskega gospodarstva, kot so SPIRIT, JAPTI, MGRT, STO, TIA, GZS, OZS ter SID banka. Krepitev slovenske vloge v svetovnem gospodarstvu je pomembna za slovenska podjetja, ki bi lažje vstopala na tuje trge. Vlada RS je leta 2010 sprejela Program za spodbujanje internacionalizacije podjetij za obdobje 2010 – 2014, s katerim je opredelila prioritete, cilje programa ter načine spodbujanja internacionalizacije. V letu 2011 je bil izdelan Akcijski načrt za podporo slovenskim podjetjem na tujih trgih, na podlagi katerega se je v letu 2012 ustanovilo Strateški svet za gospodarsko sodelovanje s tujino, ki je v letu 2012 spadal pod okrilje Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo ter Ministrstva za zunanje zadeve. Z namenom spodbujanja in ozaveščanja podjetij o priložnostih ter izzivih, ki jih prinaša vstop na tuje trge, je operativna skupina za pripravo akcijskega načrta, za leto 2013 pripravila dokument MI 2013 – mednarodni izzivi, partnerstvo za razvoj internacionalizacije slovenskega gospodarstva⁴. Dokument MI 2013 omenja, da se redka slovenska podjetja odločijo za vstop na tuje trge. Tista, ki so vpeta v mednarodno poslovanje, so se vstopa na tuje trge lotila z različno intenzivnostjo, ki se med podjetji razlikuje v izvozu, licencah, podružnicah in predstavništvih, povezovanju z drugimi podjetji, investicijah, idr. Glavni cilji dokumenta MI 2013 so:

- povečanje rasti slovenskega izvoza v tujino ter povečanje prepoznavnosti slovenskih podjetij ter gospodarstva,
- usklajeno delovanje državnih institucij na področju spodbujanja slovenskega gospodarstva na mednarodnih trgih,
- povečanje števila vstopov slovenskih podjetij na tuje trge (predvsem na območje nekdanje Jugoslavije).

Kazalniki, katere dokument opredeljuje kot ključne za prepoznavanje napredka v internacionalizaciji slovenskih podjetij, so (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo in dr. 2013, 1–5):

---

⁴ V pripravi dokumenta je sodelovalo večje število deležnikov: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Urad predsednika vlade RS, Urad predsednika države RS, Javna agencija RS za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma, SID banka d.d., Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije ter Trgovinska zbornica Slovenije.

- razmerje med zunanjo trgovino in BDP (znižanje uvoza in povišanje izvoza med leti 2009 in 2014),
- stanje vhodnih tujih neposrednih naložb v BDP (zvišanje vhodnih tujih neposrednih investicij med leti 2009 in 2014).

Podatki Statističnega urada RS (2014) za obdobje 2009 – 2013 kažejo, da sta se na področju zunanje trgovine v tem obdobju tako uvoz kot tudi izvoz povišala. Kljub temu, da podatki za leto 2014 niso dostopni, dinamika preteklih let kaže, da država ni uspela izboljšati kazalnika razmerja med zunanjo trgovino in BDP z vidika uvoza. Kazalnik neposrednih tujih naložb v BDP kaže na povišanje stanja neposrednih tujih naložb v RS med leti 2009 in 2014, medtem ko so se neposredne naložbe države v tujini, kot delež BDP, v letu 2013 znižale v primerjavi s preteklimi leti.

Tabela 2.1: Izbrani kazalniki globalizacije za RS

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zunanja trgovina						
Izvoz blaga in storitev (% BDP)	57,2	64,3	70,4	73,2	74,7	NP
Uvoz blaga in storitev (% BDP)	55,4	62,8	68,4	68,9	68,7	NP
Tuje neposredne naložbe						
Neposredne tuje naložbe v državi - stanja (% BDP)	21,6	22,0	24,1	25,7	24,7	NP
Neposredne naložbe države v tujini - stanja (% BDP)	17	16,8	16,4	15,9	14,3	NP

Vir: Statistični urad RS (2014).

Dokument MI 2013 izpostavlja sledeče aktivnosti kot ključne za spodbujanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva v tujini (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo in dr. 2013, 8–9):

- aktivnosti, kot so nudenje svetovanj in informacij o tujih trgih ter priložnostih, organiziranje seminarjev, usposabljanj za poslovanje v mednarodnem okolju, pomoč pri financiranju internacionalizacije, ki bi spodbudili in olajšali slovenskim podjetjem vstop na tuje trge,
- pomoč pri odpiranju podjetij in predstavništev v tujini, vključno s pomočjo za investiranje in financiranje neposrednih naložb v tujini.

Po preteku akcijskega načrta MI 2013 je bil v letu 2015 s strani Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo in dr. (2015, 2–6) sprejet dokument MI za obdobje 2015 in 2016. Glavni akterji vključeni v sprejetje dokumenta in izvajanje ciljev, ki izhajajo iz dokumenta, so:

- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, zadolženo za vodenje koordinacije med vključenimi akterji,
- MZZ,
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- Kabinet predsednika vlade ter kabinet predsednika državnega zbora,
- GZS, OZS ter SPIRIT.

Pri izvajanju dejavnosti bodo vključeni tudi drugi akterji (ministrstva, zbornice, regionalne institucije ter združenja).

V okviru akcijskega načrta so bili opredeljeni temeljni cilji za obdobje 2015 – 2016:

- povečanje deleža izvoznih podjetij za 0,3% (število podjetij bi se moralo povišati za 59 podjetij),
- povečanje deleža vseh podprtih podjetij v okviru programa MI 2015 – 2016 za 5% (oziroma absolutno povečanje za 74 podjetij letno),
- povečanje števila podprtih malih in srednjih podjetij za 50% letno (oziroma absolutno povečanje za 46 podjetij letno),
- povečanje čistih prihodkov malih in srednjih podjetij na tujih trgih za 0,4% letno,
- povečanje obsega vrednosti tujih neposrednih naložb za 4% letno.

K doseganju teh ciljev naj bi pripomogle sledeče dejavnosti:

- povečanje medijske prepoznavnosti s promocijskimi aktivnostmi v tujih državah,
- vzpostavljanje tesnejših stikov z različnimi institucijami v tujini (veleposlaništva, gospodarske zbornice, poslovna združenja, idr.),
- prepoznavanje tujih investorjev,

- udeležitev konferenc ter seminarjev relevantnih za slovenska podjetja, ki vstopajo na tuje trge,
- promocija Slovenije in posameznih sektorjev gospodarstva kot privlačnih lokacij za neposredne tuje naložbe.

V letu 2015 je bil oblikovan tudi Program spodbujanja internacionalizacije 2015 – 2020, ki želi zagotoviti ustrezno podporo podjetjem pri njihovem vstopu oziroma poslovanju na mednarodnih trgih. Glavni nosilci programa so (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo in dr. 2015a, 12–18):

- Ministrstvo za zunanje zadeve, čigar prioritete naloge v programu so povezane z aktivnostmi gospodarske diplomacije in krepitvi mreže diplomatsko-konzularnih predstavništev,
- Regionalna združenja, agencije ter lokalni partnerji,
- SID banka, ki je zadolžena za financiranje,
- Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije ter ostale domače in tuje zbornice,
- Agencija SPIRIT Slovenija, ki je zadolžena za področje internacionalizacije ter tujih investicij.

Aktivnosti v programu spodbujanja internacionalizacije vključujejo:

- osredotočanje aktivnosti na izbrane ciljne trge v sodelovanju z mednarodnimi razvojnimi konzorciji, kjer se izvajajo različni dogodki, sejmi in promocije,
- z namenom iskanja možnosti vstopa na tuje trge je potrebno stalno spremljanje poslovanja slovenskih podjetij, razvoja njihovih proizvodov ter storitev,
- medresorsko povezovanje institucij in akterjev pri iskanju skupnih rešitev, ki bi pomagale slovenskim podjetjem pri vključevanju v programe multilateralnih agencij in bank,
- spodbujanje pri povezovanju podjetij ter institucij zaradi prenosa dobrih praks ter znanja pri vstopu na posamezne tuje trge,

- zagotovitev celovite predstavitve slovenskih podjetij tujim partnerjem, pomoč pri povezovanju v mednarodna partnerstva ter spodbujanje podjetij za delovanje na ravni regij,
- krepitev prepoznavnosti Slovenije kot privlačne gospodarske države.

Slovenija je v gospodarski diplomaciji prepoznala priložnost, ki bi državi lahko pomagala k hitrejši prebroditvi gospodarske krize. V preteklih letih je s povezovanjem različnih akterjev (tako državnih, kot tudi nedržavnih) stopnjevala in spodbujala aktivnosti, ki so bile povezane z internacionalizacijo slovenskega gospodarstva. Kljub temu, da kazalniki kažejo na večjo internacionalizacijo slovenskih podjetij, še vedno ostaja prostor za izboljšavo, ki bi omogočil krepitev slovenskega gospodarstva.

2.2.2 Konceptualizacija energetske diplomacije, kot sredstva zunanje politike

Morgenthau (v Gurbanov, 2013) trdi, da ima trda moč pomembno vlogo v mednarodni politiki. Elementi, ki državi omogočijo trdo moč so geografska lega, naravni viri, industrijska zmogljivost, vojaška zmogljivost, prebivalstvo, nacionalna identiteta ter usposobljena diplomacija. Kot glavni element trde moči se izpostavlja energetiko, ki je ključni faktor za določanje politične moči države. Zgodovina kaže, da je v preteklosti vprašanje zagotovitve energetskih virov zahtevalo zunanje-politično ali vojaško vmešavanje. V 20. stoletju se je pojavila potreba po naslovitvi energetske varnosti kot perečega problema v mednarodni skupnosti. Medtem ko je v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja energetska varnost pomenila stabilno dobavo nafte po nizki ceni, se je skozi desetletja koncept energetske varnosti razširil na področja, ki niso povezana le z izzivi, ki jih prinaša dobava nafte. Sodobna energetska varnost je povezana s širšim reševanjem energetskih problemov, kot sta odvisnost od uvoza energetskih virov ter reševanje podnebnih sprememb. Sočasno pa se energetska varnost nanaša na zanesljivost in dostopnost do energetskih virov (Cherp in Jewell 2014, 416). Adeli (2010) dodaja, da je v zadnjih desetletjih energetika postala pereče mednarodno vprašanje. Energetika postaja osrednja globalna skrb, energetski viri pa nova sredstva za spodbujanje mednarodnih diplomatskih odnosov.

Svetovna energetska politika se neprestano spreminja ter povzroča, da se države in akterji prilagajajo spremembam ter potrebam, ki nastajajo na energetskem trgu zaradi vedno večjega

povpraševanja po energiji. Primanjkljaj energetskih virov, cenovna nestabilnost ter motnje v dobavi in proizvodnji energije, vplivajo na gospodarsko rast v posameznih državah. S težavami samooskrbe z energijo in energetske učinkovitosti se soočajo tako velesile, kot tudi manjše države. Energetska varnost ter tržna učinkovitost energetskega sektorja vplivata na stabilnost v gospodarstvu ter nacionalne interese držav. Z namenom povečanja stabilnosti trgov, varnosti dobavnih poti, učinkovitosti ter transparentnosti, predvsem pa izmenjave dobrih praks, se različni akterji s področja energetike povezujejo med seboj. Po mnenju Hormatsa (2013) naj bi bile večje spremembe v Evropi dokaz, da možnost različne izbire dobaviteljev, izboljšana infrastruktura, razširjen distribucijski sistem ter liberalizacija cen vodijo k večji energetske varnosti ter stabilnosti trgov. S tem se strinja tudi (Qinhua 2007, 8), ki dodaja, da sta dobava energije in tehnični napredek na energetske področju neposredno povezana s trajnostnim razvojem družbe in gospodarstva.

Z vidika znanstvenega proučevanja, termin energetska diplomacija ni jasno utemeljen. Zato bomo sprva poskušali utemeljiti konceptualizacijo energetske diplomacije kot sredstva zunanje politike, v kasnejšem delu poglavja pa bomo pogledali, kakšen je odnos med energetske in gospodarske diplomacije.

Devin in Toernquist-Chesnier (2010, 61) ugotavljata, da je težko potegniti ločnico med energetske diplomacije in zunanjo politiko, predvsem z vidika diplomacije kot zgolj instrumenta zunanje politike. Adeli (2010) ju dopolnjuje s trditvijo, da energetika, kot instrument zunanje politike, omogoča zmanjševanje in omejevanje nevarnosti, ki se nanašajo na nacionalno (energetske) varnost. Posledično, učinkovita energetske diplomacije deluje v smeri mednarodnega povezovanja držav, ki stremijo k doseganju določenih ciljev v energetske sektorju in želijo zagotoviti nacionalno ter mednarodno energetske varnost. Goldthau (2010, 28) pravi, da energetske diplomacije uporablja zunanjo politiko za zagotovitev dostopa do dobave energetskih virov in spodbujanje sodelovanja med akterji v energetske sektorju, pri čemer kot primarne akterje v energetske diplomacije izpostavlja države in državne akterje. Avtor nadaljuje, da glavni povod za sklepanje sodelovanja ni nujno le iskanje poslovnih priložnosti, temveč tudi zagotavljanje nacionalne varnosti. Česnakas (2010, 31) je pomen energetske diplomacije še poglobil. Trdi, da so primarni energetske viri pomembni elementi moči države; več kot je energetskih virov, bolj močna je država, pri

čemer je njena moč prav tako odvisna od sposobnosti države po pridobitvi/proizvodnji ter izvozu energetskega virov ter povpraševanju po teh virih na mednarodnem trgu.

Energetika postaja vedno pomembnejši vir zunanje politike držav v mednarodni skupnosti. Tudi Evropska unija vidi energetiko kot sredstvo za spodbujanje odnosov na bilateralnem in multilateralnem področju, saj želi energetske politiko umestiti v sestavni del skupne zunanje, varnostne in razvojne politike.⁵ Evropski parlament poudarja, da je pomembno v energetske diplomacije EU vnesti konstruktiven dialog o energetske učinkovitosti, na podlagi katerega bi z akterji, ki so večji porabniki energije ter predvsem z nastajajočimi gospodarstvi in gospodarstvi v razvoju določili minimalne standarde učinkovitosti za globalne dobrine. Ob tem naj bi energetska diplomacija igrala pomembno vlogo pri vzpostavljanju stabilnega okvira za oskrbo z energijo. Energetska politika Evropske unije z diverzifikacijo virov, protimonopolni zakonodaji, vlaganjem v infrastrukturo za distribucijo energetskega virov ter liberalizacijo cen energetskega trga vodi k večji energetske varnosti in učinkovitosti trga.

V letu 2015 je Generalni sekretariat Sveta EU sprejel Sklep o energetske diplomaciji⁶ s katerim želi vzpostaviti močnejšo vez med zunanjo in energetske politiko EU, ki bi bila usmerjena v energetske povezovanje in iskanje novih energetskega virov, pri čemer Sklep izpostavlja 4 pomembnejša področja:

- a) **Okrepitev strateških usmeritev** v okviru rednega delovanja Sveta za zunanje zadeve EU, ki bi prispeval podporo zunanji politiki energetske unije.
- b) **Razvijanje sodelovanja in dialoga na področju energije**, pri čemer morajo biti energetska partnerstva in dialog (z regijami ali državami) vzpostavljena v skladu z zunanjepolitičnimi cilji. Sočasno se mora EU osredotočiti na diverzifikacijo energetskega virov, dobave in poti predvsem v soseščini (kot so južni plinski koridor, Evro-mediteransko energetske sodelovanje, Vzhodno Sredozemlje) in iskati nove poslovne priložnosti s tretjimi državami (tudi v povezavi z energetskega virov)

---

⁵ Resolucija Evropskega parlamenta o makroekonomskih učinkih dviga cene energije (2006/2247(INI)) - *European Parliament resolution on the macroeconomic impact of the increase in the price of energy (2006/2247(INI))*. Resolucija izdana leta 2006.

⁶ Sklep Generalnega sekretariata za zunanje zadeve Sveta EU - zadeve z dne 20. julija 2015 o energetske diplomaciji – *Conclusion of the General Secretariat for Foreign Affairs of the Council of European Union on 20 July 2015 concerning Energy Diplomacy*.

tehnologijami, ki bi omogočile znižanje toplogrednih plinov ter tehnologije, ki se nanašajo na obnovljive vire energije). Energetski dialogi ter iniciative bi bile podprte z ustreznimi finančnimi instrumenti, kot so Evropski sosedski instrument, Instrument za predpristopno pomoč, Instrument za partnerstvo ter Instrument za razvojno sodelovanje.

- c) **Prizadevanje za krepitev svetovne energetske ureditve**, ki bi med drugim vključevala zavzemanje za posodobitev energetske listine in reformo energetske skupnosti, ter stremenje k doseganju skupnega stališča EU na multilateralni ravni. Energetska diplomacija EU bi morala podpirati strateško vključenost v energetske pobude, kot so pobude v okviru G7/G20 ter Organizacije Združenih Narodov.
- d) **Okrepitev energetske diplomacije EU**, s poudarkom na enotnem nastopu EU pri pomembnejših energetskih vprašanjih. Pri podajanju skupnih sporočil navzven bi morala EU uporabiti vse instrumente zunanje politike, prav tako pa bi morala tesno sodelovati z mednarodnimi finančnimi institucijami glede priprave in financiranja projektov energetske infrastrukture držav članic.

Ponazoritev odnosa med gospodarsko in energetsko diplomacijo lahko najlažje prikažemo na podlagi slikovne ponazoritve Udovičevega (2009, 141) modela, v katerem je ponazoril odnose med ekonomsko diplomacijo ter gospodarsko, podjetniško ter poslovno diplomacijo:

Gospodarska diplomacija je diplomacija na ravni držav ali na ravni država podjetje. Poslovna diplomacija je diplomacija podjetij do drugih podjetij /.../, kakor tudi do lastnih strank, kar se odraža predvsem v trženju izdelkov. Podjetniška diplomacija pa je iskanje učinkovitosti znotraj (transnacionalnega) podjetja, z željo po višji produktivnosti in povečanju aktivnosti podjetja na trgu. Vse tri podoblike delovanja širijo spekter diplomacije v smislu akterjev in ravni delovanja.

Vse tri podoblike diplomacije so del ekonomske diplomacije, zato Udovič (2009, 141) dodaja, da je ekonomska diplomacija »aktivnost vladnih in nevladnih akterjev na bilateralni in multilateralni, državni ter podjetniški ter znotrajdržavni in znotrajpodjetniški meddržavni ravni, pri čemer je njen cilj pospeševanje ekonomske proizvodnje, redistribucije, prodaje in potrošnje /.../.«

Kot je razvidno iz spodnje slikovne ponazoritve, lahko energetska diplomacija uvrstimo med gospodarsko, podjetniško ter poslovno diplomacijo, zaradi raznolikih akterjev, ki so del energetske diplomacije. Akterje delimo na državne kot tudi nedržavne, pri čemer se vzpostavljajo odnosi na ravni država-država, podjetje-podjetje ter država-podjetje.

Slika 2.1: Umestitev energetske diplomacije

Vir: Slikovna ponazoritev pripravljena na podlagi modela Udovič (2009, 141).

Akterji v energetske diplomaciji uporabljajo energetiko kot sredstvo za vzpostavitev odnosov med subjekti na globalni ravni. Energetska diplomacija igra pomembno vlogo v bilateralnih in multilateralnih odnosih s sosednjimi državami, ki uporabljajo energetiko kot sredstvo za vzpostavitev odnosov na gospodarskem in političnem področju (Lough 2011, 2). Česnakas (2010, 34) trdi, da so države glavni akterji, ki definirajo energetske odnose na globalni ravni, pri čemer niso pripravljene prepustiti nadzora nad energetskimi viri mednarodnim energetskim podjetjem ali nadnacionalnim organizacijam.

Devin in Toernquist-Chesnier (2010, 61) ugotavljata, da meddržavni odnosi niso vzpostavljeni izključno preko uradnih predstavnikov držav, saj države niso edini akterji, ki so izpostavljeni sodelovanju s tujimi (državnimi in nedržavnimi) akterji. Zato lahko torej trdimo, da energetska diplomacija zajema vključenost države kot tudi ostalih deležnikov (na primer podjetij), ki delujejo na področju energetike. Tudi Adeli (2010) trdi, da v energetske diplomaciji delujeta dve vrsti igralcev: državni (vladni) in nedržavni (nevladni). Pri tem

dodaja (in to opisuje tudi Česankas 2010, 35), da se na državni ravni lahko prepozna tri vrste akterjev, ki na energetiko gledajo z različnega vidika in posledično stremijo k oblikovanju drugačne energetske politike in drugačnim prioritetam:

- države, ki proizvajajo energetske vire (države proizvajalke), ki si prizadevajo dolgoročno dogovoriti za pošteno prodajno ceno z namenom zagotovitve stalnega prihodka v državno blagajno,
- države, ki uvažajo energetske vire (države uvoznice), ki stremijo k zanesljivi dobavi energetskih virov po ugodni ceni,
- države, preko katerih teče pot za prenos energetskih virov med državo proizvajalko in državo uvoznico, in katerih cilj je izkoristiti tranzicijsko pozicijo.

Adeli (2010) kot nevladne akterje energetske diplomacije izpostavlja:

- mednarodna energetska podjetja,
- nacionalna energetska podjetja,
- mednarodne organizacije,
- narodne in mednarodne finančne institucije,
- nevladne organizacije, ki se ukvarjajo s podnebnimi spremembami.

Z vidika razdelitve državnih akterjev, ki jo podajata Adeli in Česanakas, bi Slovenijo lahko primarno uvrstili med države, ki uvažajo energetske vire. Slovenija potrebuje energetske diplomacije iz štirih ključnih razlogov:

- vzpostavljanje in spodbujanje odnosov s tujino na energetske področju (tako med državami, kot tudi med podjetji),
- odvisnost Slovenije od dobave energentov (Slovenija ni samozadostna pri oskrbi z energijo),
- priložnost za tuje investicije na področju energetike, predvsem s področja gradnje infrastrukture (najbolj odmeven je projekt Južni tok, podpisan med slovenskim podjetjem Geoplin d.o.o. ter ruskim Gazpromom, ki bi bil za Slovenijo strateško pomemben zaradi sodelovanja pri gradnji in delovanju plinovoda Južni tok),

- možnost širjenja slovenskih energetskih podjetij na tuje trge.

Slovenija želi z zunanjo energetsko politiko graditi strateška partnerstva, predvsem z Rusko federacijo kot osrednjo dobaviteljico ključnih energentov celotni EU. Kot nujni predpogoj takšnega partnerstva mora imeti Slovenija odprt dialog z Rusijo, sočasno pa se mora vključevati v delovanje skupin institucionalnih mehanizmov ter iskati skupne interese vseh vpletenih. Poleg Rusije je za Slovenijo pomembna krepitev energetskih odnosov s tranzitnimi državami Vzhodne Evrope ter državami Srednje Azije, saj lahko ta območja pripomorejo k povečanju raznovrstnosti energetskih virov (Vlada Republike Slovenije 2010). Kljub temu, da Republika Slovenija nima sektorja v okviru ministrstev, ki bi se ukvarjal izključno z energetsko diplomacijo, predstavlja energetika pomemben del zunanje politike države.

3 PRAVNA UREDITEV ENERGETSKEGA PODROČJA V EU IN SLOVENIJI

Poglavje bo raziskalo energetske zakonodajni okvir EU, vključno z direktivami in uredbami, ki so jih DČ EU morale prenesti v nacionalne zakonodaje. V drugem delu pa bo opredeljena zakonodaja RS, pri čemer bo poudarek na Energetskem zakonu, ki najbolj natančno in obširno obravnava področje energetike.

3.1 Pravna zakonodaja EU, ki ureja energetske področje

EU si je od začetka devetdesetih let 20. stoletja prizadevala za povezovanje in usklajevanje nacionalnih energetskih trgov v enotno trgovinsko območje. Z namenom liberalizacije notranje energetskega trga EU so bili med letoma 1996 in 2009 sprejeti ukrepi v okviru treh zakonodajnih svežnjev. Ukrepi omogočajo, da lahko na trg držav članic vstopajo novi dobavitelji električne energije in plina. Sočasno ukrepi posegajo na področje regulacije ter varstva uporabnikov, urejanja dostopa do trga ter njegovo preglednost ter se nanašajo tudi na ustrezno raven oskrbe z energijo.

Dokončno oblikovanje notranjega energetskega trga EU bi bilo možno z odstranitvijo trgovinskih ovir, sočasno pa je potrebno poskrbeti za približevanje okoljskih in varnostnih predpisov ter cenovnih in davčnih politik, ki zadevajo norme in standarde na področju energetike. Tako bi se zagotovil delujoč trg s pravičnim dostopom ter visoko ravno varstva uporabnikov. Evropski svet se je 4. februarja 2011 dogovoril o ambicioznem cilju, da se do leta 2014 dokončno vzpostavi notranji energetski trg. Ključen pomen za doseg tega cilja je pravočasen prenos zakonodaje EU na področju energetike v nacionalne zakonodajne sisteme (ACER 2011, 3–4).

3.1.1 Liberalizacija trga EU s plinom in električno energijo

Leta 2003 je bil sprejet drugi energetske zakonodajni sveženj, ki je nadomestil prvega (drugi zakonodajni sveženj je nadomestil Direktivo 96/92/ES⁷ o skupnih pravilih notranjega trga z

---

⁷ Direktiva 96/92/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. decembra 1996 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo - *Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity*. Direktiva je stopila v veljavo 19. februarja 1997.

električno energijo in Direktivo 98/30/ES⁸ o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom) iz konca devetdesetih let 20. stoletja. Drugi zakonodajni sveženj je omogočil, da na trg držav članic lahko vstopajo novi dobavitelji električne energije in plina, uporabniki pa se lahko odločijo za dobavitelja plina in električne energije, ki ga izberejo sami. Tako lahko industrijski uporabniki od 1. julija 2004 in gospodinjiski uporabniki od 1. julija 2007 prosto izbirajo svoje dobavitelje.

Aprila 2009 je bil sprejet tretji sveženj zakonodajnih predlogov, ki je stopil v veljavo 3. marca 2011 in opredeljuje nadaljnjo liberalizacijo notranjega trga s plinom in električno energijo, spodbuja infrastrukturne naložbe, odpravlja strukturne pomanjkljivosti, povečuje konkurenčnost ter spodbuja ukrepe za varstvo uporabnikov. Sveženj se osredotoča na vprašanja, povezana z regulativnim nadzorom in sodelovanjem, ločevanjem lastništva, sodelovanjem omrežij, vodenjem evidenc in preglednostjo ter dostopom do skladišč in terminalov za utekočinjeni zemeljski plin. Pri tem Direktiva o električni energiji (2009/72/ES)⁹, ki razveljavlja Direktivo 2003/54/ES¹⁰, in Direktiva o plinu (2009/73/ES)¹¹, ki razveljavlja Direktivo 2003/55/ES¹² spodbujata sledeča področja (Evropski parlament 2012):

- spodbuditev regionalne solidarnosti, in sicer s pozivom držav članic k sodelovanju v primeru resne motnje dobave plina, kar bi se lahko doseglo z usklajenimi nacionalnimi ukrepi in razvojem povezav za zemeljski plin,
- ureditev lastništva nad prenosnim omrežjem z zagotavljanjem jasnega ločevanja dejavnosti dobave in proizvodnje od delovanja omrežja s tremi organizacijskimi

---

⁸ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 98/30/ES z dne 22. junija 1998 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom - *Directive 98/30/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 concerning common rules for the internal market and natural gas*. Direktiva sprejeta leta 1998.

⁹ Direktiva 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES - *Directive 2009/72/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC*. Direktiva sprejeta leta 2009.

¹⁰ Direktiva 2003/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES - *Directive 2003/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 96/92/EC*. Direktiva sprejeta leta 2003.

¹¹ Direktiva 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES - *Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC*. Direktiva izdana leta 2009

¹² Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2003/55/ES z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 98/30/ES - *Directive 2003/55/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 98/30/EC*. Direktiva sprejeta leta 2003.

modeli: popolno ločevanje lastništva¹³, samostojni operater sistema (ISO)¹⁴ ali neodvisni operater prenosnega sistema (ITO)¹⁵,

- zagotovitev učinkovitega nadzora s strani neodvisnih nacionalnih energetskih regulatorjev z namenom krepitev in uskladitve pristojnosti nacionalnih regulatorjev, da se zagotovi učinkovit dostop do prenosnih omrežij,
- krepitev varstva uporabnikov ter odjemalcev,
- določitev pravil glede preglednosti in rednega poročanja o rezervah plina.

Prenos tretjega energetskega svežnja je ključen za odprtje in liberalizacijo evropskega energetskega trga ter za krepitev konkurenčnosti evropskega gospodarstva (Dnevnik.si 2012). Težave z implementacijo in izvajanjem tretjega energetskega svežnja so imele nekatere države članice, med katerimi je bila tudi Slovenija. Bolj natančno implementacijo direktiv tretjega energetskega svežnja v slovensko zakonodajo obravnava poglavje *Slovenska zakonodaja, ki ureja energetska področja*.

Stabilnost in prihodnja gospodarska rast EU je odvisna od pravočasnih naložb v energetska infrastrukturo. Leta 1996, ko je del EU vzpostavljala enotni trg, so bila z Odločbo 96/391/ES¹⁶ razvita vseevropska energetska omrežja (TEN-E), katerih cilj je zagotoviti večje politične spodbude pri naložbah energetske infrastrukture, s poudarkom na izvedljivosti elektroenergetskih in plinovodnih omrežnih projektov, ki prispevajo k liberalizaciji energetskega trga. Z namenom zagotovitve učinkovitega delovanja notranjega energetskega trga je bila sprejeta Odločba 1364/2006/ES¹⁷, ki vpeljuje smernice za TEN-E ter zajema cilje,

---

¹³ Model popolnega ločevanja lastništva je namenjen ločitvi proizvodnje in prenosnega omrežja električne energije.

¹⁴ Model samostojnega operaterja sistema je odgovoren za vzdrževanje omrežij, medtem ko sredstva ostanejo v lasti integriranega podjetja.

¹⁵ Model neodvisnega operaterja prenosnega sistema predpostavlja, da bi energetska podjetja ohranila lastništvo nad prenosnimi omrežji, a bi morale biti njihove hčerinske družbe za to področje v obliki skupnih delniških družb, ki bi delovale pod njihovim lastnim imenom, strogo samostojnim vodenjem ter regulativnim/nadzornim organom. Naložbene odločitve bi bile vseeno dogovorjene združeno s strani matične družbe ter regulativnega/nadzornega organa.

¹⁶ Odločba št. 96/391/ES Sveta z dne 28. marca 1996 o določitvi niza ukrepov, katerih cilj je ustvariti ugodnejše okolje za razvoj vseevropskih omrežij na področju energetike – *Decision No 96/391/EC of the Council of 28 March 1996 laying down a series of measures aimed at creating a more favourable context for the development of trans-European networks in the energy sector*. Odločba sprejeta leta 1996.

¹⁷ Odločba št. 1364/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o določitvi smernic za vseevropska energetska omrežja in razveljavitvi Odločbe 96/391/ES in Odločbe št. 1229/2003/ES – *Decision No 1364/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 6 September 2006 laying down guidelines for trans-European energy networks and repealing Decision 96/391/EC and Decision No 1229/2003/EC*. Odločba sprejeta leta 2006.

ukrepe in projekte skupnega interesa EU glede razvoja vseevropskih omrežij za električno energijo in zemeljski plin. Prednost pri dodelitvi finančne pomoči Skupnosti imajo projekti skupnega interesa, kar ureja Uredba št. 2236/95¹⁸. V letu 2012 je bilo za TEN-E dodeljenih približno 21 milijonov EUR,¹⁹ pri čemer so sredstva v večini koriščena za financiranje študij izvedljivosti. Naložbe pa lahko delno financirajo tudi strukturni skladi v konvergenčnih regijah.

3.1.2 Ureditev trga z energijo v EU

Z namenom ureditve energetskega trga so bile na ravni EU sprejete številne direktive, uredbe in sklepi, ki so omogočili novosti na področju energetike, med katerimi so najpomembnejši ustanovitev Evropske agencije za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER), vzpostavitev strukture ENTSO-E in ENTSO-G, povečanje preglednosti cen ter zanesljivost oskrbe z električno energijo, plina in naftnih derivatov ter preglednost veleprodajnega energetskega trga.

V letu 2003 je bila na podlagi Sklepa 2003/796/ES²⁰ ustanovljena Skupina evropskih regulatorjev za električno energijo in plin, katere ključni nalogi sta zagotavljanje doslednega izvajanja določb iz direktiv o notranjem trgu v vseh državah članicah ter spodbujanje sodelovanje med nacionalnimi regulatorji. Z namenom zagotavljanja krepitve regulatornih pristojnosti ter zapolnitvi vrzeli v ureditvi čezmejnih projektov plinovodov je bila leta 2009 z Uredbo ES/713/2009²¹, kot nov organ ustanovljena, ki je začela delovati marca 2011. ACER je odgovoren predvsem za spodbujanje sodelovanja med nacionalnimi regulativnimi organi na ravni Skupnosti ter na regionalni ravni. Agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev mora spremljati notranje trge z zemeljskim plinom ter električno energijo ter se osredotoča na

---

¹⁸ Uredba Sveta (ES) št. 2236/95 z dne 18. septembra 1995 o določitvi splošnih pravil za dodelitev finančne pomoči Skupnosti na področju vseevropskih omrežij - *Council Regulation (EC) No 2236/95 of 18 September 1995 laying down general rules for the granting of Community financial aid in the field of trans-European networks*. Uredba sprejeta leta 1995.

¹⁹ *Commission implementing decision of 23 November 2011 establishing the 2012 annual work programme for grants in the field of trans-European networks (TEN) – area of energy infrastructures (TEN-E)*. Sklep sprejet leta 2011.

²⁰ Sklep Komisije z dne 11. novembra 2003 o ustanovitvi Skupine evropskih regulatorjev za električno energijo in plin - *Commission Decision of 11 November 2003 on establishing the European Regulators Group for Electricity and gas*. Sklep sprejet leta 2003.

²¹ Uredba (ES) št. 713/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o ustanovitvi Agencije za sodelovanje energetskih regulatorjev - *Regulation (EC) No 713/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 establishing an Agency for the Cooperation of Energy Regulators*. Uredba sprejeta leta 2009.

maloprodajne cene plina in električne energije, dostop do omrežja, vključno z dostopom do električne energije, pridobljene iz obnovljivih virov energije. Prav tako je agencija zadolžena za spremljanje napredka pri izvajanju desetletnih načrtov za razvoj omrežja. ACER ima kot neodvisen organ Skupnosti pravno osebnost ter finančno in upravno avtonomijo. Agencija je nadzorni organ, ki s splošno svetovalno vlogo za EK pripravlja priporočila glede tržne ureditve na področju energetike ter izdaja nezavezujoče smernice, ki se nanašajo na prednostne naloge pri razvoju prenosne infrastrukture, prav tako pa lahko sprejema posamezne zavezujoče odločitve o čezmejnih vprašanjih, vendar le na omejenih področjih (Evropski parlament 2012, 3).

Uredba za električno energijo (ES/714/2009²² o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije), ki je s 3. marcem 2011 razveljavila Uredbo ES 1228/2003²³ in Uredba za plin (ES/715/2009²⁴ o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina, spremenjena s Sklepom EK 2010/685/EU²⁵), ki je 3. marca 2011 razveljavila Uredbo ES 1775/2005²⁶, vzpostavljata strukture za sodelovanje Evropskega omrežja operaterjev prenosnih omrežij (ENTSO). Uredbi sta tako vzpostavili Evropsko mrežo operaterjev prenosnih omrežij za plin (ENTSO-G) ter Evropsko mrežo operaterjev prenosnih omrežij za električno energijo (ENTSO-E). ENTSO-G ter ENTSO-E skupaj z agencijo ACER oblikujejo tehnične kodekse in pravila za dostop do omrežja, pri čemer lahko kodeksi s postopkom komitologije postanejo zavezujoči. Prav tako skupaj razvijajo skupne standarde in postopke

---

²² Uredba (ES) št. 714/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1228/2003 - *Regulation (EC) No 714/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity and repealing Regulation (EC) No 1228/2003*. Uredba sprejeta leta 2009.

²³ Uredba (ES) št. 1228/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije - *Regulation (EC) No 1228/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity*. Uredba sprejeta leta 2003.

²⁴ Uredba (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1775/2005 - *Regulation (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the natural gas transmission networks and repealing Regulation (EC) No 1775/2005*. Uredba sprejeta leta 2009.

²⁵ Sklep Komisije z dne 10. novembra 2010 o spremembi poglavja 3 Priloge I k Uredbi (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina (2010/685/EU) – *Commission Decision of 10 November 2010 amending Chapter 3 of Annex I to Regulation (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council on conditions for access to the natural gas transmission networks*. Sklep sprejet leta 2010.

²⁶ Uredba (ES) št. 1775/2005 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. septembra 2005 o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina - *Regulation (EC) No 1775/2005 of the European Parliament and of the Council of 28 September 2005 on conditions for access to the natural gas transmission networks*. Uredba sprejeta leta 2005.

za varnost in izredne razmere ter zagotavljata usklajevanje delovanja omrežja prek izmenjave podatkov o obratovanju. Nacionalni operaterji prenosnih sistemov električne energije ter prenosnega sistema zemeljskega plina morajo vsaki dve leti pripraviti osnutek desetletnega naložbenega načrta. Uredba EK (EU) št. 838/2010²⁷, ki je stopila v veljavo 3. marca 2011, določa smernice glede zneska nadomestila, ki ga nacionalni operaterji prenosnih sistemov prejmejo za nastale stroške pri prevajanju čezmejnih pretokov električne energije ter zemeljskega plina (Evropski parlament 2012, 3). Z Direktivo 2008/92/ES²⁸ se želi povečati preglednost cen električne energije in plina, ki se zaračunavajo industrijskim končnim uporabnikom.

EK je v letu 2012 preučila več pobud, ki so namenjene pospeševanju dokončne vzpostavitve notranjega energetskega trga na maloprodajni in veleprodajni ravni ter olajšanju čezmejnne trgovine in oblikovanju evropskega okvira za učinkovito delovanje energetskega omrežja. Leta 2011 je bila namreč sprejeta Uredba (EU) 1227/2011²⁹ o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga, namenjena zagotavljanju poštenih praks trgovanja na evropskih energetskih trgih, s čimer naj bi se pridobilo zaupanje podjetij, državljanov in organov v energetske veleprodajne trge. Uredba (EU) 1227/2011 prepoveduje uporabo notranjih informacij pri trgovanju z veleprodajnimi energetskimi proizvodi, širjenje zavajajočih informacij, ki bi omogočile manipuliranje s tržnimi pogoji ter manipulativne transakcije. Sočasno Uredba (EU) 1227/2011 dodeljuje agenciji ACER pristojnost za zbiranje, posredovanje in pregledovanje podatkov z veleprodajnih energetskih trgov, preiskovanje zlorabe trga, usklajevanje uporabe ustreznih kazni z državami članicami ter spremljanje trgov in trgovanja, medtem ko so države članice odgovorne za oblikovanje in izvajanje sankcij za kršitve.

---

²⁷ Uredba Komisije (EU) št. 838/2010 z dne 23. septembra 2010 o določitvi smernic glede mehanizma nadomestil med operaterji prenosnih sistemov in skupnega regulativnega pristopa k zaračunavanju prenosa – *Commission Regulation (EU) No 838/2010 of 23 September 2010 on laying down guidelines relating to the inter-transmission system operator compensation mechanism and a common regulatory approach to transmission charging*. Uredba sprejeta leta 2010.

²⁸ Direktiva 2008/92/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o enotnem postopku Skupnosti za večjo preglednost cen plina in električne energije, ki se zaračunavajo industrijskim končnim uporabnikom - *Directive 2008/92/EC of the European Parliament and of the Council of 22 October 2008 concerning a Community procedure to improve the transparency of gas and electricity prices charged to industrial end-users*. Direktiva sprejeta leta 2008.

²⁹ Uredba (EU) št. 1227/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga – *Regulation (EU) No 1227/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on wholesale energy market integrity and transparency*. Uredba sprejeta leta 2011.

EU je prepoznala potrebo po opredelitvi jasnih operativnih standardov za prenos električne energije preko omrežja ter njihov razvoj in vzdrževanje. Ukrepe za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo opredeljuje Direktiva 2005/89/ES³⁰, ki določa, da se zagotovi pravilno delovanje notranjega trga z električno energijo. Prav tako določa ustrezno raven proizvodne zmogljivosti, stopnjo medsebojne povezanosti med DČ ter ravnotežje med povpraševanjem in ponudbo. Na podlagi določil Direktive 2005/89/ES morajo upravljavci omrežja določiti in izpolniti cilje zanesljivosti obratovanja omrežja ter kakovosti oskrbe z energijo. V primeru omejitve z oskrbo z energijo, mora le-ta temeljiti na vnaprej opredeljenih merilih, sprejetih ob posvetovanju z drugimi upravljavci prenosnega omrežja.

Zemeljski plin ima ključen pomen za oskrbo DČ EU z energijo. EU je kot odgovor na rusko-ukrajinski spor glede plina v letih 2008 in 2009, v letu 2010 sprejela Uredbo (EU) 994/2010³¹ o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe s plinom, katere namen je okrepiti mehanizme za odzivanje in preprečevanje kriznih situacij. Kljub temu Uredba (EU) 994/2010 ne predpisuje, da bi morala imeti posamezna DČ EU obvezne strateške rezerve z zemeljskim plinom. Eno izmed pomembnejših določil Uredbe (EU) 994/2010 je, da morajo DČ imenovati pristojni organ, ki bo redno spremljal zanesljivost oskrbe s plinom na nacionalni ravni, zagotavljal oceno tveganja ter oblikoval načrta za izredne razmere in preventivne ukrepe. V Sloveniji je za to področje zadolžena Agencija Republike Slovenije za energijo.

Za urejanje trga naftnih derivatov je bila sprejeta Direktiva 2009/119/ES³² (in nadomešča Direktive 2006/76/ES³³), ki določa obveznost DČ glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte ter naftnih derivatov. Z namenom ohranjanja rezerv nafte in njenih derivatov, Direktiva

---

³⁰ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/89/ES z dne 18. januarja 2006 o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo in naložb v infrastrukturo - *Directive 2005/89/EC of the European Parliament and of the Council of 18 January 2006 concerning measures to safeguard security of electricity supply and infrastructure investment*. Direktiva sprejeta leta 2006.

³¹ Uredba (EU) št. 994/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe s plinom in o razveljavitvi Direktive Sveta 2004/67/ES – *Regulation (EU) No 994/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 concerning measures to safeguard security of gas supply and repealing Council Directive 2004/67/EC*,. Uredba sprejeta leta 2010.

³² Direktiva Sveta 2009/119/ES z dne 14. septembra 2009 o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov – *Council Directive 2009/119/EC of 14 September 2009 imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks on crude oil and/or petroleum products*. Uredba sprejeta leta 2009.

³³ Direktiva Sveta 2006/67/ES z dne 24. julija 2006 o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov – *Council Directive 2006/67/ES of 24 July 2006 imposing an obligation on Member States to maintain stocks on crude oil and/or petroleum products*. Direktiva sprejeta leta 2006.

2009/119/ES določa, da mora posamezna DČ vzpostaviti osrednjo neprofitno institucijo za vzdrževanje zalog. Institucija zadolžena za to področje v RS je Zavod RS za blagovne rezerve, ki kot javni gospodarski zavod izvaja dejavnost oblikovanja in uporabe blagovnih rezerv nafte ter naftnih derivatov (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2013).

Leta 2013 je bila sprejeta Uredba (EU) 347/2013³⁴ o smernicah za vseevropsko energetska infrastrukturo, s katero je Evropska komisija zaprosila evropske operaterje prenosnih sistemov, da med projekti, ki so vključeni v ENTSOE in ENTSOE-G, določijo potencialne projekte skupnega interesa. Bolj natančno bodo projekti skupnega interesa opredeljeni v zadnjem poglavju, v študiji primera ELES in Geoplin. Postopek določitve končnega seznama je potekal med EK, predstavniki držav članic, dvanajstimi regionalnimi delovnimi skupinami, vključeni pa so bili tudi ENTSOE, ENTSOE-G, ACER, nacionalni sistemski operaterji, nacionalni regulativnimi organi ter nosilci projektov.

3.2 Slovenska zakonodaja, ki ureja energetska področje

Slovenska zakonodaja ureja področje energetike na podlagi različnih pravnih virov (zakoni, akti, uredbe, pravilniki ter odloki). Najpomembnejši izmed pravnih virov je Energetski zakon³⁵, ki ureja področje energetike v Republiki Sloveniji. V tem poglavju bosta natančno pregledana Energetski zakon ter predlog Novega Energetskega zakona (EZ-1)³⁶, medtem ko bodo ostali zakoni, akti, uredbe, pravilniki ter odloki, ki se nanašajo na energetiko in niso ključni za razumevanje magistrske naloge, izpuščeni.

Energetski zakon določa operaterjem prenosnega sistema električne energije ter zemeljskega plina izdelavo desetletnega razvojnega načrta, ki mora biti usklajen z Nacionalnim energetskim programom, operativnimi programi in akcijskimi načrti. Poleg operaterjev prenosnega sistema električne energije ter zemeljskega plina, lahko razvojni načrt izdelajo tudi izvajalci dejavnosti proizvodnje, goriv, predelave energije ter izvajalci oskrbe z naftnimi

---

³⁴ Uredba (EU) št. 347/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2013 o smernicah za vseevropsko energetska infrastrukturo in razveljavitvi Odločbe št. 1364/2006/ES in spremembi uredb (ES) št. 713/2009, (ES) št. 714/2009 in (ES) št. 715/2009 – *Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2013 on guidelines for trans-European energy infrastructure and repealing Decision No 1362/2006/EC and amending Regulations (EC) No 713/2009, (EC) No 714/2009 and (EC) No 715/2009*. Uredba sprejeta leta 2013.

³⁵ Energetski zakon. Zakon sprejet leta 2007.

³⁶ Energetski zakon EZ-1, objavljen v Uradnem listu RS dne 7.3.2014 in vstopil v veljavo 22.3.2014.

derivati. V letu 2011 so v Sloveniji razvojni načrt pripravila tri podjetja: Elektro-Slovenija d.o.o. (ELES) in Sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d.o.o. (SODO) na področju prenosnega sistema električne energije ter Geoplin plinovodi, Družba za upravljanje s prenosnim omrežjem, d.o.o. na področju prenosnega sistema zemeljskega plina (Ministrstvo za infrastrukturo in prostor 2012).

Obstoječi zakon je postal nepregleden, saj je bil do sedaj že večkrat spremenjen in ni omogočal nadaljnjih novel, ki bi lahko prilagodile slovenski pravni red evropskemu.

7. marca 2014 je bil v Uradnem listu objavljen Nov Energetski zakon, ki nadomešča obstoječo zakonodajo na tem področju ter implementira direktive EU, na področju energetike iz tretjega energetskega svežnja. Nekatere države članice, med katerimi je bila tudi Slovenija, tretjega energetskega svežnja niso pravočasno prenesle v svojo zakonodajo in ga niso izvajale v celoti. Evropska komisija je septembra 2011 sprožila več postopkov za ugotavljanje kršitev glede zapoznelega prenosa direktiv tretjega energetskega paketa, in sicer 18 postopkov na področju plina ter 17 na področju električne energije (Evropski parlament 2012, 2). V skladu z Lizbonsko pogodbo³⁷, ki je začela veljati 1. decembra 2009, lahko EK od Sodišča Evropske unije zahteva, da se državam članicam, ki evropske zakonodaje niso prenesle v nacionalno zakonodajo v predvidenem roku, v prvi obravnavi primera naloži finančno kazen. V mesecu novembru 2011 je Evropska komisija z dvema pisnima opominoma opozorila Slovenijo na nepopoln prenos direktiv s področja plina ter električne energije (Evropska komisija 2012). V juniju 2012 je Slovenija prejela dva druga opomina zaradi nespoštovanja evropske zakonodaje na področju energetike. Opomina sta se nanašala na prenos tretjega energetskega svežnja in pravil o obnovljivih virih energije v slovenski zakonodajni sistem. Slovenija bi morala direktivi o elektriki in plinu prenesti v nacionalne zakonodaje do 3. marca 2011, vendar RS do konca junija 2012 ni obvestila Evropske komisije o prenosu obeh direktiv. Drugi opomin je predstavljal zadnje opozorilo pred napotitvijo na sodišče, če se država v dveh mesecih ne odzove ustrezno (Dnevnik.si 2012). 7. januarja 2013 je Evropska komisija Sodišču Evropske unije vložila dve tožbi proti Sloveniji zaradi nepopolnega prenosa predpisov iz tretjega energetskega svežnja. Tožba z zadevo C-8/13³⁸ se je nanašala na nepopoln prenos Direktive 2009/72/ES o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo, medtem ko se je tožba z

---

³⁷ Lizbonska pogodba – *Treaty of Lisbon*. Pogodba izdana leta 2007.

³⁸ Eur-Lex. 2013. *Tožba, vložena 7. januarja 2013- Evropska komisija proti Republiki Sloveniji, Zadeva C-8/13 (2013/C 63/24)*.

zadevo C-9/13³⁹ nanašala na nepopoln prenos Direktive 2009/73/ES o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom. EK je ob tem zahtevala, da Sodišče Sloveniji naloži kazen v višini 10.287,36 EUR na dan za vsako od obeh neprenesenih direktiv. Z namenom popolne implementacije tretjega energetskega svežnja energetske zakonodaje EU je Slovenija sprejela Nov Energetski zakon, ki je stopil v veljavo 22. marca 2014.

V letu 2014 zakon EZ-1 ni povzročil sprememb, ki bi prinesle večje premike na slovenskem trgu z električno energijo. Novi zakon EZ-1 ureja tri ključne energetske stebre: konkurenčnost, zanesljivost in nizkoogljičnost ter v celoti prenaša evropsko zakonodajo s področij energetske učinkovitosti, obnovljivih virov energije ter trgovanja z energijo v slovenski pravni red. Sočasno EZ-1 uvaja nove strateške dokumente, kot sta Državni razvojni energetski načrt ter Energetski koncept Slovenije, ki bosta pripomogla k večji preglednosti ter odločitvah o prihodnjem razvoju energetskega sektorja. Energetski koncept Slovenije naj bi z novim zakonom nadomestil dosedanji Nacionalni energetski program, določal pa naj bi cilje konkurenčne, zanesljive in trajnostno naravnane oskrbe z energijo za prihodnjih 20 let. Lokalnim skupnostim nov zakon odreja oblikovanje, sprejem in izvajanje Lokalnega energetskega koncepta, ki mora vključevati naloge povezane z vzpostavitvijo in izvajanjem sistema upravljanja z energijo ter vodenje mednarodnih projektov s področja učinkovite rabe virov energije. Na področju obnovljivih virov energije ter notranjega trga z zemeljskim plinom in elektriko, novi zakon sledi energetske politiki EU, saj stremi h krepitvi konkurence na trgu, neodvisnosti nacionalnega regulativnega organa ter povečuje pravice potrošnikov in zanesljivost oskrbe. Najpomembnejše novosti prinaša področje energetske učinkovitosti, in sicer se pri energetske učinkovitosti stavb ter pridobivanju energije pri končnih odjemalcih predvideva večje prihranke. Največ novosti je v okviru zmanjšanja porabe energije v okviru stavbnega sektorja. Iz evropske zakonodaje izhaja obveznost, da je potrebno na letni ravni energijsko obnoviti 3 odstotke površine stavb v lasti javnega sektorja. To obveznost izpostavlja tudi EZ-1, ki stremi k znižanju stroškov energije, povezanih s proračunom države in lokalne skupnosti. Področje distribucije toplote in drugih energetskih plinov temelji na zagotovitvi zanesljive in varne oskrbe s toploto in drugimi energetskimi plini iz zaključenih omrežij. Pri tem je potrebno upoštevati naravni monopol distributerjev in predlog zakona

---

³⁹ Eur-Lex. 2013. *Tožba, vložena 7. januarja 2013- Evropska komisija proti Republiki Sloveniji, Zadeva C-9/13 (2013/C 63/25).*

temu primerno ureja zaščito odjemalcev tako glede oskrbe, kot tudi glede pogodbenih obvez in določanja cen.

4 OPEDELITEV PODROČIJ IN ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA ENERGETSKEGA SEKTORJA

Na podlagi statističnih podatkov, dostopnih na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije (2015) so bile oblikovane tabele, ki prikazujejo domačo proizvodnjo, porabo, neto uvoz/izvoz ter lastno rabo in izgubo za trda goriva, naftne proizvode, zemeljski plin, premog, hidro, nuklearno in električno energijo ter obnovljive vire v Republiki Sloveniji. Na podlagi pridobljenih statističnih podatkov je narejena analiza značilnosti slovenskega energetskega sektorja. Statistični podatki so bili razpoložljivi za obdobje 2000 – 2013.

Tabela 4.1: Energetska bilanca, ki vključuje vse energetske vire v RS

Energetska bilanca - vsi energetski viri (v 1000 toe ⁴⁰)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo ⁴¹	Oskrba z energijo ⁴²	Transformacije ⁴³	Lastna raba in izgube	Končna poraba ⁴⁴
2000	3.151	3.992	-710	-37	6.395	-1.656	-172	4.568
2001	3.211	3.814	-593	233	6.665	-1.809	-165	4.691
2002	3.321	3.880	-538	66	6.730	-1.883	-169	4.678
2003	3.268	4.179	-592	-32	6.823	-1.769	-192	4.862
2004	3.460	4.450	-847	-34	7.030	-1.839	-193	4.998
2005	3.497	4.786	-1.053	-23	7.207	-1.901	-209	5.096
2006	3.446	4.796	-1.089	63	7.216	-1.872	-198	5.145
2007	3.467	4.698	-933	12	7.244	-1.935	-205	5.104
2008	3.672	5.400	-1.209	-212	7.651	-2.019	-196	5.436
2009	3.657	4.741	-1.406	21	7.013	-1.879	-200	4.934
2010	3.715	5.080	-1.607	-53	7.136	-1.856	-234	5.046
2011	3.799	4.863	-1.429	-5	7.229	-1.972	-219	5.038
2012	3.550	5.098	-1.541	-125	6.982	-1.802	-228	4.953
2013	3.564	4.880	-1.693	46	6.797	-1.714	-232	4.851

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

⁴⁰ Toe – merska enota, tona ekvivalenta nafte, ki pomeni količino energije, ki se sprosti s sežigom 1 tone surove nafte (toe se uporablja za prikaz velikih količin energije (1 toe = 41,87 GJ, 1 toe = 11,63 MWh)

⁴¹ Ostalo: Mednarodna pomorska skladišča in spremembe zalog

⁴² Oskrba z energijo je količina energije porabljena znotraj meja države in jo izračunamo kot vsoto domače proizvodnje, uvoza, izvoza ter vključuje mednarodna pomorska skladišča in spremembe zalog.

⁴³ V transformacije so zajete transformacije elektrarn, transformacije termoelektrarn toplarn, transformacije toplarn ter statistične razlike.

⁴⁴ Končna poraba je vsota oskrbe z energijo, transformacij ter lastne rabe in izgube energije.

Tabela 4.2: Povprečje energetskih virov za obdobje 2000 – 2013 v RS

Energetska bilanca - Povprečje energetskih virov za obdobje 2000 - 2013 (v 1000 toe)											
	Trdna goriva	Surova nafta	Naftni proizvodi	Zemeljski plin	Nuklearna energija	Hidro energija	Geoterm., sončna itd.	Obnovljivi viri in odpadki	Električna energija	Toplota	Energetski viri SKUPAJ
Domača proizvodnja	1.161	1	0	3	1.453	329	16	521	0	0	3.484
Uvoz	304	12	2.881	836	0	0	0	18	567	0	4.618
Izvoz	-6	0	-421	0	0	0	0	-2	-659	0	-1.088
Ostalo	19	1	-26	0	0	0	0	0	0	0	-6
Oskrba z energijo	1.478	14	2.434	840	1.453	329	16	537	-92	0	7.008
Transformacije	-1.396	-14	-3	-141	-1.453	-329	-3	-53	1.315	226	-1.850
Lastna raba in izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	-164	-37	-201
Končna poraba	82	0	2.431	699	0	0	13	484	1.059	189	4.957

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

Zgornji tabeli prikazujeta oskrbo z energijo ter končno porabo energije v Republiki Sloveniji med leti 2000 in 2013. Iz tabel je razvidno, da se je domača proizvodnja v letu 2013 povišala v primerjavi z letom 2000, in sicer za 13%. V Sloveniji se proizvaja največ nuklearne energije (med leti 2000 in 2013, delež znaša 42%), sledijo trdna goriva (33%), obnovljivi viri energije (15%) ter nuklearna energija (9%). Kljub povišanju domače proizvodnje, le-ta ni zadostna za samooskrbo z energijo v Sloveniji.

V povprečju mora Slovenija uvoziti 133% več energije iz različnih energetskih virov, kot jo proizvede sama. Država je popolnoma odvisna od uvoza naftnih proizvodov, zato uvoz le-teh predstavlja najvišji delež uvoženih energetskih virov (62%). Poleg naftnih proizvodov se uvaža tudi zemeljski plin (delež od uvoženih energetskih virov znaša 18%), saj je domača proizvodnja zemeljskega plina v Sloveniji zanemarljiva ter električno energijo (12%) in trdna goriva (7%). Slovenija največ izvažata električno energijo (61%) ter naftne proizvode (39%). Izvoz naftnih proizvodov se nanaša na ponovni izvoz prej uvoženih naftnih proizvodov. Velik delež trdnih goriv (94%), nuklearne (100%) in hidro energije (100%) se transformira v električno energijo ter v toploto, pridobljeno iz toplarn. Največji delež končne porabe energije izhaja iz naftnih proizvodov (49%), električne energije (21%), zemeljskega plina (14%) ter obnovljivih virov energije (10%). V povprečju se 98% naftnih proizvodov porabi v prometu. 50% električne energije se porabi v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu, medtem ko se 24% porabi v gospodinjstvu.

Tabela 4.3: Povprečje končne porabe energetskih virov za obdobje 2000 – 2013 v RS

	Energetska bilanca - Povprečje končne porabe energetskih virov za obdobje 2000 - 2013 (v %)										
	Trdna goriva	Surova nafta	Naftni proizvodi	Zemeljski plin	Nuklearna energija	Hidro energija	Geoterm., sončna itd.	Obnovljivi viri in odpadki	Električna energija	Toplota	Energetski viri SKUPAJ
Končna poraba	100%	0%	100%	100%	0%	0%	100%	100%	100%	100%	100%
od tega Energetski sektor	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%
od tega Predelovalne dejavnosti in gradbeništvo	83%	0%	7%	69%	0%	0%	0%	18%	50%	24%	28%
od tega Promet	0%	0%	65%	0%	0%	0%	0%	4%	2%	0%	33%
od tega Gospodinjstva	3%	0%	14%	13%	0%	0%	61%	77%	24%	51%	24%
od tega Kmetijstvo in gozdarstvo	0%	0%	3%	0%	0%	0%	17%	0%	0%	0%	2%
od tega Drugi porabniki	0%	0%	9%	5%	0%	0%	22%	0%	23%	24%	11%
od tega Neenergetska raba	14%	0%	1%	12%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

4.1 Zemeljski plin

Slovenija ima zanemarljivo majhno proizvodnjo zemeljskega plina⁴⁵, zato lastni viri ne zadostujejo povpraševanju na trgu ter posledično potrošnji. RS je odvisna od uvoza zemeljskega plina iz tujine, pri čemer ta energent na slovenskem prostoru zadovoljuje približno 10% odstotkov potreb po primarni energiji⁴⁶.

Do leta 2014 je bil uvoz zemeljskega plina iz Rusije, Alžirije in Avstrije sklenjen na podlagi dolgoročnih pogodb. V letu 2012 so bili glavni dobavitelji Rusija, iz katere je bilo uvoženih 42% zemeljskega plina, Alžirija s 16%, Avstrija, katere uvoz se je v primerjavi z letom 2011 povečal za 12% na 35% in Italija s 7% uvoženih količin (Agencija RS za energijo, 2012). Do pomembnejšega premika uvoza zemeljskega plina je prišlo v letu 2014, ko je Slovenija največ plina uvozila iz Avstrije, in sicer kar 61%. 37% plina se je uvozilo neposredno iz Rusije ter 1% iz Madžarske (Agencija RS za energijo 2014, 108). Vstopne točke dobavljenega zemeljskega plina v Slovenijo preko Avstrije, Italije in Hrvaške so prikazane na spodnji sliki 4.1.

⁴⁵ Zemeljski plin se v Sloveniji proizvaja na področju Pomurske depresije, na naftno-plinskih poljih Dolina in Petišovci pri Lendavi. Proizvodnja nafte in plina na tem področju poteka že od leta 1940 (Oil&Gas 2012).

⁴⁶ Primarna energija je energija, ki je skrita v nosilcih energije, energentih (nafta, plin, premog les). Sekundarna energija je energija, ki smo jo dobili pri pretvorbi iz primarne (npr. električna energija iz premoga pri termoelektarnah) (Gradbeni inštitut ZRMK 2010).

Slika 4.1: Plinovodno omrežje RS in vstopne točke dobavljenega zemeljskega plina

Vir: Skupina Geoplin (2008, 20).

Spodnja tabela 4.4 prikazuje domačo proizvodnjo, porabo, uvoz in izvoz, transformacije ter oskrbo z zemeljskim plinom v RS med leti 2000 in 2013. Podatki za leta 1991 do 1999 do dneva oddaje magistrske naloge niso bili dostopni.

Kot je razvidno iz tabele, se je poraba zemeljskega plina od leta 2000 povečevala, pri čemer je poraba dosegla vrh med leti 2005 in 2007. Z letom 2008 se je poraba začela zniževati, kar lahko pripišemo nastanku in kasnejši poglobitvi gospodarske krize, zaradi česar so uporabniki poiskali cenejše vire energije. V letu 2013 se je poraba zemeljskega plina znatno znižala, saj je padla za 21% v primerjavi z letom 2000. Najvišja poraba zemeljskega plina je v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu, ki v povprečju znaša 69% celotne porabe zemeljskega plina.

Glaven vir oskrbe z zemeljskim plinom prihaja iz uvoza. Domača proizvodnja zemeljskega plina je zanemarljiva in ne bi zadostila potrebam, ki jih ima Slovenija po tem energetskega viru. Največ zemeljskega plina se porabi za namene predelovalne dejavnosti in gradbeništvu,

sledi mu gospodinjska poraba. Rezerv zemeljskega plina v RS ni. Evropska zakonodaja ne predpisuje obveznih strateških rezerv zemeljskega plina, zato Slovenija nima lastnega skladišča za plin in posledično te zmogljivosti izkorišča pri tujih državah (Ministrstvo za gospodarstvo 2009, 28). Del uvoženega zemeljskega plina se transformira v toploto, ki se jo pridobiva iz toplarn.

Tabela 4.4: Energetska bilanca zemeljskega plina v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - zemeljski plin (v 1000 toe)							
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	6	820	0	825	-133	0	692
2001	5	845	0	850	-131	0	719
2002	5	815	0	820	-127	0	693
2003	4	903	0	907	-147	0	760
2004	4	895	0	899	-126	0	772
2005	4	926	0	929	-134	0	795
2006	3	896	0	899	-126	0	774
2007	3	912	0	915	-135	0	779
2008	2	876	0	878	-139	0	739
2009	2	829	0	831	-165	0	666
2010	5	857	0	862	-157	0	706
2011	2	736	0	738	-152	0	586
2012	1	708	0	710	-156	0	554
2013	2	689	0	692	-144	0	548

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

4.2 Surova nafta in naftni proizvodi

V Sloveniji se proizvaja majhne količine surove nafte. Tako kot pri zemeljskem plinu, Slovenija nima zadostne lastne proizvodnje nafte, ki bi zadostila povpraševanju na slovenskem trgu. Nafta Lendava d.o.o. je podjetje v stoddostni lasti države, ki deluje kot krovna družba s tremi hčerinskimi družbami (Eko Nafta d.o.o., Nafta Petrochem d.o.o. ter Nafta varovanje in požarna varnost d.o.o.). Slednje se ukvarjajo s skladiščenjem in trženjem naftnih derivatov, raziskovanjem geotermalne energije, vrtanjem in vzdrževanjem vrtn, čiščenjem odpadnih voda ter proizvodnjo specializiranih strojev za naftno in kemično industrijo (Inštitut za raziskave v energetiki, ekologiji in tehnologiji 2004, 18). V delni lasti družbe Nafta Lendava d.o.o. je tudi podjetje Geoenergo d.o.o. (v 50% lasti Nafta Lendava in 50% lasti družbe Petrol d.d.), ki je nosilec koncesijskih pravic za izkoriščanje surove nafte,

zemeljskega plina, mineralnih surovin ter plinskega kondenzata na območju Murske depresije (Petrol 2014).

Tabela 4.5: Energetska bilanca surove nafte v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - surova nafta (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	2	160	0	18	180	-178	-2	0
2001	1	6	-1	0	6	-6	0	0
2002	1	5	0	0	6	-6	0	0
2003	1	0	-1	0	0	0	0	0
2004	1	0	-1	0	0	0	0	0
2005	0	0	0	0	0	0	0	0
2006	0	0	0	0	0	0	0	0
2007	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	0	0	0	0	0	0	0	0
2009	0	0	0	0	0	0	0	0
2010	0	0	0	0	0	0	0	0
2011	0	0	0	0	0	0	0	0
2012	0	0	0	0	0	0	0	0
2013	0	0	0	0	0	0	0	0

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

Kljub temu, da je imela Slovenija že od osamosvojitve naprej oblikovane rezerve nafte in njenih derivatov, je RS z 31. decembrom 2006 oblikovala obvezne rezerve nafte in naftnih derivatov, ki zadoščajo 90 dnevni povprečni porabi v preteklem letu (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2013). Naftne rezerve so nujne glede na zanemarljivo nizko proizvodnji surove nafte in naftnih proizvodov v Sloveniji ter odvisnosti od uvoza iz tretjih držav. Energetska bilanca surove nafte kaže, da le-to uvažamo v majhnem obsegu. V veliki večini se surova nafta transformira v proizvodnjo električne energije in toplote, medtem ko do končnega uporabnika surova nafta ne pride.

Za razliko od surove nafte predstavljajo naftni proizvodi največji delež uvožene in porabljene energije v Sloveniji. Največja poraba naftnih proizvodov v Sloveniji sloni na dizelskem gorivu (61%), sledijo mu neosvinčen motorni bencin (22%), kurilno olje (10%), utekočinjen naftni plin (4%), medtem ko 3% porabe zajema petrolejski koks ter petrolejsko gorivo za reaktivne motorje (Ministrstvo za infrastrukturo in prostor 2014, 21). Glede na podatke iz

spodnje tabele, se je v povprečju med leti 2000 in 2013 15% delež uvoženih naftnih proizvodov izvažalo⁴⁷, pri čemer se je izvoz med leti 2006 in 2013 povečeval. Manjši delež uvoženih naftnih proizvodov se transformira v pridobivanje energije iz termoelektrarn in toplarn, večinski delež pa se porabi v prometu ter v namen gospodinjstva ali kmetijstva.

Tabela 4.6: Energetska bilanca naftnih proizvodov v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - naftni proizvodi (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	0	2.405	-233	-57	2.116	132	0	2.248
2001	0	2.469	-156	50	2.364	-35	0	2.329
2002	0	2.428	-114	-17	2.298	-17	0	2.281
2003	0	2.453	-86	-33	2.333	-16	0	2.318
2004	0	2.560	-118	-39	2.403	-13	0	2.391
2005	0	2.719	-211	-54	2.453	-14	0	2.439
2006	0	2.893	-407	31	2.517	-18	0	2.498
2007	0	2.920	-426	-15	2.479	-11	0	2.468
2008	0	3.530	-535	-116	2.879	-8	0	2.871
2009	0	2.960	-471	15	2.504	-13	0	2.491
2010	0	3.161	-673	-32	2.456	-8	0	2.448
2011	0	3.224	-710	-16	2.498	-3	0	2.495
2012	0	3.394	-817	-126	2.451	-8	0	2.442
2013	0	3.217	-941	43	2.319	-8	0	2.311

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

4.3 Trdna goriva

Glede na oskrbo z energijo v povprečju Slovenija pridobi 79% trdnih goriv iz domače proizvodnje, preostalih 21% pa je uvoženih. Pri primarni oskrbi prevladuje lignit s 87%, sledi rjavi premog 12%, medtem ko manjši delež (1%) pripada koksu in črnemu premogu z antracitom (Ministrstvo za infrastrukturo in prostor 2014, 18). Iz domačih virov se lignit pridobiva v Premogovniku Velenje, medtem ko se je do leta 2013 rjavi premog v večini proizvajalo v Rudniku Trbovlje - Hrastnik. V drugi tretjini leta 2013 je Rudnik Trbovlje – Hrastnik zaradi sanacije prenehal z izkopavanjem rjavega premoga, zato v letu 2014 ni bilo domače proizvodnje tega energenta (Vlada Republike Slovenije 2014, 18). Trdna goriva se v

⁴⁷ V času nastajanja magistrske naloge nisem zasledila virov, ki bi nudili razlago, kam Slovenija izvažata naftne proizvode.

večini uporabljajo za proizvodnjo električne energije v termoelektrarnah. Na območju Republike Slovenije se nahajajo tri termoelektrarne na premog: Termoelektrarna toplarna Ljubljana, Termoelektrarna Trbovlje in Termoelektrarna Šoštanj, med katerimi je največji porabnik premoga v Sloveniji prav slednja. Zaradi večje potrebe po premogu, kot jo lahko zagotavlja domača proizvodnja, se del trdnih goriv tudi uvaž. Največji uvoznik premoga v Slovenijo je Indonezija (Agencija Republike Slovenije za okolje 2013). Končna poraba trdnih goriv je najpogostejša na področju predelovalnih dejavnosti in gradbeništva.

Tabela 4.7: Energetska bilanca trdnih goriv v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - trdna goriva (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	1.115	243	0	1	1.359	-1.278	0	81
2001	1.058	223	-13	183	1.451	-1.384	0	67
2002	1.160	306	0	82	1.548	-1.443	0	106
2003	1.184	309	-5	1	1.489	-1.376	0	114
2004	1.201	356	-24	5	1.538	-1.431	0	108
2005	1.173	339	-10	31	1.533	-1.426	0	106
2006	1.209	342	-17	32	1.567	-1.467	0	101
2007	1.239	332	-2	27	1.596	-1.494	0	103
2008	1.185	440	-1	-95	1.529	-1.443	0	86
2009	1.160	259	-3	7	1.422	-1.362	0	60
2010	1.196	280	-1	-21	1.455	-1.402	0	53
2011	1.201	259	-1	11	1.470	-1.411	0	58
2012	1.093	300	-1	1	1.394	-1.339	0	56
2013	1.075	268	-4	3	1.341	-1.288	0	53

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

4.4 Obnovljivi viri energije in odpadki

Slovenija si je na področju razvoja in proizvodnje obnovljivih virov energije postavila ambiciozne cilje, ki bodo prispevali k povečanju zanesljivosti oskrbe z energijo ter zmanjšanju učinkov na okolje. V povprečju znaša delež obnovljivih virov energije iz domače proizvodnje med leti 2000 do 2013 okoli 15%, cilj Slovenije pa je povišati ta delež v bilanci končne energije na 25% do leta 2020 (Zelena Slovenija 2009, 37), kot je bilo predvideno v Nacionalnem akcijskem načrtu za obnovljive vire energije. Akcijski načrti določajo nacionalne ukrepe in cilje držav članic za deleže energije iz obnovljivih virov ter njihovo

porabo v prometu, elektroenergetiki ter za ogrevanje in hlajenje (Ministrstvo za infrastrukturo 2015). Med najpomembnejše obnovljive vire energije v državi uvrščamo biomaso, vodno energijo, povečuje pa se tudi izkoristek sočne energije ter bioplina, velik potencial pa ostaja pri vetrni ter geotermalni energiji (Zelena Slovenija 2009, 37). Nizek delež energije iz obnovljivih virov se uvaža od leta 2006 naprej, medtem ko se za transformacijo v električno energijo nameni zgolj približno 7% energije pridobljene iz obnovljivih virov in odpadkov. Končna poraba je najvišja v gospodinjstvih. Delež končne porabe v gospodinjstvih znaša 77% od celotne končne porabe obnovljivih virov energije.

Tabela 4.8: Energetska bilanca obnovljivih virov v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - obnovljivi viri in odpadki (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	458	0	0	0	458	-24	0	435
2001	450	0	0	0	450	-25	0	425
2002	431	0	0	0	431	-33	0	397
2003	468	0	0	0	468	-37	0	431
2004	480	0	0	0	480	-40	0	440
2005	489	0	0	0	489	-37	0	452
2006	478	2	-5	0	475	-37	0	438
2007	459	10	0	0	469	-34	0	435
2008	504	18	0	0	523	-82	0	441
2009	578	24	0	0	602	-65	0	537
2010	613	41	-12	0	643	-71	0	571
2011	625	39	-3	0	661	-85	0	575
2012	622	55	-4	0	673	-87	0	586
2013	642	59	-1	0	701	-84	0	616

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

4.5 Nuklearna energija

Največ električne energije v Sloveniji je proizvedene v Nuklearni elektrarni Krško, pri čemer zaradi dvojnega lastništva med Slovenijo in Hrvaško, polovica proizvedene električne energije pripada Hrvaški (Agencija Republike Slovenije za okolje 2012). Osnovni kapital Nuklearne elektrarne Krško je glede na pogodbo, sklenjeno med Vlado RS in Vlado Republike Hrvaške, razdeljen na dva enaka poslovna deleža v lasti slovenske GEN energije d.o.o. in hrvaške družbe Hrvatska elektroprivreda d.d. (Nuklearna elektrarna Krško 2015).

Vsa proizvedena energija v Nuklearni elektrarni Krško se transformira v proizvodnjo električne energije.

Tabela 4.9: Energetska bilanca nuklearne energije v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - nuklearna energija (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	1.241	0	0	0	1.241	-1.241	0	0
2001	1.370	0	0	0	1.370	-1.370	0	0
2002	1.440	0	0	0	1.440	-1.440	0	0
2003	1.357	0	0	0	1.357	-1.357	0	0
2004	1.422	0	0	0	1.422	-1.422	0	0
2005	1.533	0	0	0	1.533	-1.533	0	0
2006	1.446	0	0	0	1.446	-1.446	0	0
2007	1.484	0	0	0	1.484	-1.484	0	0
2008	1.634	0	0	0	1.634	-1.634	0	0
2009	1.495	0	0	0	1.495	-1.495	0	0
2010	1.474	0	0	0	1.474	-1.474	0	0
2011	1.619	0	0	0	1.619	-1.619	0	0
2012	1.440	0	0	0	1.440	-1.440	0	0
2013	1.381	0	0	0	1.381	-1.381	0	0

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

Konkurenčna prednost jedrskih elektrarn pri proizvodnji električne energije v primerjavi z drugimi oblikami pridobivanja električne energije je v proizvodnji ogromne količine energije iz majhne količine goriva. Poleg tega nihanje cen urana na svetovnem trgu ni tako izrazito, kot nihanje cen nafte oziroma plina, zato je cena električne energije pridobljena iz nuklearne elektrarne stabilna ter predvidljiva in posledično nižja od električne energije, pridobljene iz termoelektarn na fosilna goriva. Prav tako cena električne energije, pridobljene iz nuklearne elektrarne, ni obremenjena s stroški zaradi izpustov ogljikovega dioksida. Glavna prednost takšnega načina pridobivanja električne energije je torej nizek izpust ogljikovega dioksida in drugih toplogrednih plinov. Večji merljivi negativni vpliv pa ima Nuklearna elektrarna Krško na povišanje temperature reke Save, ki se jo uporablja za hlajenje sekundarnega sistem v elektrarni. Radioaktivnosti v zraku, vodi in zemlji so redno nadzorovane in v skladu z zakonskimi določili. Nizko in srednje radioaktivni odpadki so skladiščeni na lokaciji Nuklearne elektrarne Krško, pri čemer so prostornino odpadkov že večkrat zmanjšali s sežiganjem in stiskanjem. Izrabljeni jedrsko gorivo je uskladiščeno v posebnem bazenu,

katerega zmogljivost naj bi zadostovala do konca projektne obratovalne dobe nuklearne elektrarne do leta 2023 (Gen Energija 2010, 8–20).

4.6. Geotermalna in sončna energija

Geotermalna in sončna energija sta del obnovljivih virov energije. Geotermalni vir energije je toplota, ki nastaja in je shranjena v notranjosti Zemlje ter se jo lahko izkorišča na dva načina: z zajemom toplih parnih ter vodnih vrelov in s hlajenjem vročih kamenin. Geotermalne vire delimo na nizkotemperaturne (temperatura vode ne dosega 150 stopinj Celzija) ter visoko temperaturne geotermalne vire, pri katerih temperatura vode dosega 150 stopinj Celzija. Geotermalno najbogatejša področja v Sloveniji so Rogaško-Celjsko območje, Panonska nižina, območje zahodne Slovenije, slovenska Istra ter Ljubljanska kotlina (Krmelj in Kosi 2012, 1–2).

Tabela 4.10: Energetska bilanca geotermalne energije v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - geotermalna in sončna energija (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	0	0	0	0	0	0	0	0
2001	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	0	0	0	0	0	0	0	0
2003	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	0	0	0	0	0	0	0	0
2005	0	0	0	0	0	0	0	0
2006	0	0	0	0	0	0	0	0
2007	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	0	0	0	0	0	0	0	0
2009	16	0	0	0	16	0	0	16
2010	38	0	0	0	38	-3	0	35
2011	46	0	0	0	46	-7	0	38
2012	58	0	0	0	58	-16	0	42
2013	67	0	0	0	67	-20	0	46

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

Sončno energijo lahko uporabimo za neposredno ogrevanje stavb, vode ali za proizvodnjo električne energije. Ogrevanje stavb in vode se lahko zagotovi s sočnimi kolektorji, medtem ko se električno energijo pridobiva s foto-napetostno pretvorbo preko sončnih celic. V letu

2014 je bilo v Sloveniji več kot 3300 sončnih elektrarn (od tega je večina sončnih elektrarn zasebnih), ki so skupaj proizvedle približno 1% vse električne energije proizvedene v Sloveniji. Kljub pozitivnim učinkom na okolje (ni izpustov toplogrednih plinov) in nizkim obratovalnim stroškom, se število sočnih elektrarn ne povečuje zaradi visokih investicijskih stroškov (v primerjavi z donosom) in administrativnih ovir (Gen Energija 2014).

Domača proizvodnja geotermalne in sončne energije je nizka, vendar se postopoma povečuje iz leta v leto. Del proizvedene energije se transformira v električno energijo, medtem ko se večina proizvedene energije porabi v gospodinjstvih.

4.7. Hidro energija

Hidro energija imenujemo energijo pridobljeno iz hidroelektrarn. Električno energijo se pridobiva iz potencialne energije vode.

Tabela 4.11: Energetska bilanca hidro energije v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - hidro energija (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	330	0	0	0	330	-330	0	0
2001	326	0	0	0	326	-326	0	0
2002	285	0	0	0	285	-285	0	0
2003	254	0	0	0	254	-254	0	0
2004	352	0	0	0	352	-352	0	0
2005	298	0	0	0	298	-298	0	0
2006	309	0	0	0	309	-309	0	0
2007	281	0	0	0	281	-281	0	0
2008	345	0	0	0	345	-345	0	0
2009	405	0	0	0	405	-405	0	0
2010	388	0	0	0	388	-388	0	0
2011	306	0	0	0	306	-306	0	0
2012	335	0	0	0	335	-335	0	0
2013	397	0	0	0	397	-397	0	0

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

Hidro energija je obnovljiv in trajnostni vir energije, ki se v naravi stalno obnavlja. Pri delovanju hidroelektrarn ne prihaja do izpustov toplogrednih plinov ter onesnaževanja okolja.

V Sloveniji delujejo tri vrste hidroelektrarn: akumulacijske (pregrado predstavlja akumulacijsko jezero, v katerem se voda shranjuje za čas, ko potreba po električni energiji naraste), pretočne (voda, ki doteka do elektrarne se sproti pretvarja v električno energijo in je zato moč elektrarne odvisna od trenutnega pretoka reke) ter pretočno-akumulacijske (za pregrado imajo jezero, vendar je le-to manjše, kot pri akumulacijskih hidroelektrarnah in omogoča shranjevanje vode le v nočnem času, ko so potrebe po električni energiji manjše) (Moja energija 2015). Domača proizvodnja te oblike energije se v celoti transformira v električno energijo.

4.8. Električna energija

Električni energijo Slovenija pridobiva večinoma preko transformacij. Transformacije so vezane na proizvodnjo električne energije po gorivih, pri čemer je cilj Slovenije glede proizvodnje električne energije po gorivih definiran z vidika doseganja ciljnih emisij toplogrednih plinov ter onesnaževanja zraka. Povedano drugače, Slovenija stremi k znižanju proizvodnje električne energije iz trdnih goriv in povečanju proizvodnje iz obnovljivih virov ter zemeljskega plina. Ta cilj izhaja iz Resolucije o Nacionalnem energetskega programu, ki izpostavlja pomembnost uravnoteženega povečevanja raznovrstnosti uporabe primarnih energetskih virov. Največ električne energije se pridobiva iz Nuklearne elektrarne Krško. V primeru remonta ali ustavitve Nuklearne elektrarne Krško se lahko poveča tudi uvoz električne energije (Agencija Republike Slovenije za okolje 2012).

Uvoz električne energije se povečuje in je predvsem odvisen od političnih ter gospodarskih razmer v drugih državah. Uvozne potrebe je vedno težje realizirati, predvsem zaradi splošne povečane rabe električne energije v Evropi, kot tudi ustavitve večjih energetskih objektov v jugovzhodni Evropi. K povečanju uvoza električne energije pripomore tudi odvisnost slovenskih termoelektrarn od uvoza premoga, zemeljskega plina ter nafte (Gen Energija 2010, 5). Poraba električne energije se po letu 2000 povečuje, medtem ko je kratkoročen padec viden po letu 2007, z začetkom gospodarske krize, predvsem v sektorju predelovalnih dejavnosti in gradbeništva, ki je največji porabnik električne energije v Sloveniji. Dobro polovico električne energije v Sloveniji se namreč porabi v industriji, medtem ko gospodinjstva porabijo približno eno četrtno.

Tabela 4.12: Energetska bilanca električne energije v RS za obdobje 2000 – 2013

Energetska bilanca - električna energija (v 1000 toe)								
Leto	Domača proizvodnja	Uvoz	Izvoz	Ostalo	Oskrba z energijo	Transformacije	Lastna raba in izgube	Končna poraba
2000	0	364	-477	0	-114	1.171	-141	917
2001	0	271	-424	0	-152	1.244	-138	954
2002	0	326	-424	0	-97	1.255	-141	1.017
2003	0	514	-500	0	14	1.188	-153	1.049
2004	0	639	-704	0	-65	1.313	-158	1.090
2005	0	803	-831	0	-28	1.300	-165	1.107
2006	0	663	-659	0	4	1.300	-160	1.143
2007	0	525	-505	0	20	1.293	-166	1.147
2008	0	535	-673	0	-138	1.410	-159	1.113
2009	0	669	-932	0	-263	1.410	-165	982
2010	0	742	-921	0	-180	1.413	-194	1.039
2011	0	605	-714	0	-109	1.381	-178	1.094
2012	0	641	-719	0	-78	1.352	-185	1.089
2013	0	647	-747	0	-100	1.383	-191	1.092

Vir: Statistični Urad Republike Slovenije (2015).

5 AKTERJI GOSPODARSKE DIPLOMACIJE

Od druge svetovne vojne naprej so gospodarski diplomaciji dominirale vlade držav ter njihovi uradni predstavniki. Z napredkom globalizacije se je povečalo število in raznolikost igralcev, ki so sodelovali pri mednarodnih pogajanjih ter odločevalskih procesih. MacDonald in Woolcock (2007, 63–64) delita državne akterje na:

- izvršno vejo oblasti, pod katero spadajo predsedniki vlad, ministri, birokrati ter neodvisne regulatorne agencije,
- zakonodajno vejo oblasti (parlament ter politične stranke) ter
- mednarodne organizacije.

Akterje gospodarske diplomacije delimo na državne in nedržavne. Kot pravita (MacDonald in Woolcock 2007, 77) je splošno pričakovano, da imajo državni akterji osrednjo vlogo pri izvajanju gospodarske diplomacije. Kljub temu se prepogosto v ozadje potiska nedržavne akterje, ki so prav tako pomembni izvajalci gospodarske diplomacije. Njihov vpliv se je začel povečevati zaradi učinkov, ki jih prinaša globalizacija, kot sta povečan pritisk globalnega kapitala ter integracija nacionalnih gospodarstev. Nedrжавni akterji vključujejo skupine pritiska, ki spodbujajo doseganje lastnih interesov v odločevalskem procesu.

5.1 Akterji gospodarske diplomacije energetskega sektorja v Sloveniji

Na področju energetike v Sloveniji se prihodnje aktivnosti usmerja k vzpostavitvi pogojev za prehod v nizkoogljično družbo z vodilno vlogo na sledečih prednostnih področjih: izkoriščanje obnovljivih virov energije, razvoj aktivnih omrežij za distribucijo električne energije ter učinkovita raba energije. Slovenijo je gospodarska kriza v letu 2007 presenetili s strukturnim zaostankom pri oskrbi z energijo ter rabi energije v gospodarstvu, z visokim deležem energetske intenzivne industrije ter relativno nizkim deležem visokotehnoloških storitev in dejavnosti (Institut Jožef Stefan 2011, 3–8). Slovenija se spopada z negativno energetske bilanco, kar pomeni, da velik delež energetskega virov uvaža iz tujine. Zato predstavlja ključen izziv v prihodnosti okrepitev slovenske energetske industrije (Balažič 2001, 231–232), ki bi jo bilo potrebno okrepiti z infrastrukturnimi projekti. Kot je razvidno iz

pregleda energetske bilance Republike Slovenije, je poleg uvoza naftnih proizvodov, največja potreba v državi po uvozu plina ter električne energije.

Vlada Republike Slovenije (2009, 17) je v ta namen predlagala modernizacijo prenosnega elektro in plinskega omrežja, pri čemer bi projekte izvajali podjetji Družba ELES d.o.o. (ELES) in Družba Geoplin plinovodi d.o.o. (Geoplin). Ti podjetji sta namreč pomembna akterja v slovenskem energetske sektorju, ki kljub uvedbi tržnih načel v elektroenergetski sistem ter sistem distribucije toplote, predstavljata naravni monopol na slovenskem trgu (Javna agencija RS za energijo 2007, 21). Podjetji ELES, ki posluje s prenosom električne energije in Geoplin, ki posluje na področju trgovanja in distribucije z zemeljskim plinom, poleg slovenskega, delujeta tudi na tujih trgih. Pri tem je ELES kot evropski sistemski operater vključen v oblikovanje enotnega evropskega trga (ELES 2013), medtem ko je Geoplin trgovanje z zemeljskim plinom razširil na tuje trge (Geoplin 2012, 16).

5.2 Študija primera: ELES in GEOPLIN

Poglavje bo predstavilo študijo primera podjetij ELES in Geoplin. Glede na to, da Slovenija na državni ravni ne izvaja energetske diplomacije, bosta v poglavju predstavljena dva akterja gospodarske diplomacije energetskega sektorja v Sloveniji. Sočasno bo opredeljena njuna vpetost v mednarodno okolje ter njun tržni položaj, ki ga imata na področju energetskega sektorja.

5.2.1 ELES

Družba ELES je sistemski operater, v 100% lasti države, ki na ravni slovenskega elektroenergetskega sistema zagotavlja sistemske storitve in s tem omogoča normalno delovanje celotnega elektroenergetskega sistema. Glavna funkcija podjetja ELES se nanaša na pravilno in zanesljivo delovanje prenosnega sistema. Povedano drugače, temeljna naloga ELES je upravljanje s prenosnim električnim omrežjem, ki vključuje gradnjo, rekonstrukcijo ter obnovo daljnovodov in razdelilnih transformatorskih postaj (Agencija za energijo 2014, 19).

Z letom 2009 je bila na ravni EU sprejet nov paket energetske zakonodaje. Na poslovanje družbe ELES sta najbolj vplivali Direktiva 2009/72/ES o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo ter Uredba 2009/714/ES o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije, na podlagi katerih je moral ELES sprejeti ukrepe, ki vodijo k harmonizaciji notranjega trga z električno energijo, sočasno pa evropska zakonodaja spodbuja k sodelovanju evropskih sistemskih operaterjev na nivoju različnih regij (ELES 2009, 50).

Slovensko omrežje je del treh regijskih združenj, ki se ukvarjajo s povezovanjem evropskih energetskih trgov, v okviru katerih ELES sodeluje v različnih delovnih skupinah. Združenja se ukvarjajo s povezovanjem evropskih energetskih trgov. Slovenija meji na osrednje-vzhodno regijo (članstvo v CEE-TSO), osrednje-južno regijo (članstvo v CSE-TSO, v katero so vključene Italija, Nemčija, Avstrija, Francija ter Slovenija) ter jugovzhodno regijo (članstvo v SEE-TSO, ki poleg Slovenije vključuje tudi Hrvaško, Srbijo, Bosno in Hercegovino, Grčijo, Črno goro, Makedonijo, Albanijo, Romunijo ter Bolgarijo). Opaznejšo vlogo ima ELES tudi v Med-TSO, kjer deluje kot povezovalni člen med trgi vzhodne in srednje Evrope (ELES 2015c).

CEE-TSO je regijsko združenje osmih operaterjev prenosnega električnega sistema, ki je bilo vzpostavljeno leta 2007. Mreža združuje operaterje iz sedmih držav: Slovenije, Avstrije, Češke, Poljske, Nemčije, Slovaške in Madžarske. Z namenom nadaljnje integracije energetskega trga EU, je glavni cilj CEE-TSO združevanje energetskih trgov. Osem operaterjev je v okviru CEE-TSO regije ustanovilo skupno regionalno avkcijsko⁴⁸ pisarno CAO, ki dodeljuje zmogljivosti za prenos električne energije v omenjeni regiji (ČEPS 2015).

ELES je prav tako član avkcijske hiše CASC-CWE, katere namen je dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti v osrednje-zahodni regiji, sočasno pa aktivno sodeluje tudi z združenjem evropskih omrežij Coreso. Slednje usklajuje prenosne sisteme evropskih operaterjev ter skrbi za zanesljivo oskrbo z električno energijo (ELES 2015c).

ELES je mednarodno vpet v sodelovanje z drugimi državami. Predvsem se povezuje z omrežji sosednjih držav, ker slovensko elektroenergetsko omrežje ne more obratovati samo zase. Slovenija leži na pomembnem geografskem območju, kjer se prepletajo številne

---

⁴⁸ Avkcije se nanašajo na javne dražbe za nakup energije za pokrivanje izgub v prenosnem omrežju.

prenosne poti v smereh sever-jug ter vzhod-zahod. S članstvom v mreži ENTSO-E je ELES postal evropski sistemski operater, ki je aktivno vključen v razvoj ter oblikovanje enotnega evropskega električnega trga (ELES 2015c). ENTSO-E združuje 41 sistemskih operaterjev iz 34 držav, pri čemer je ELES edino slovensko podjetje s članstvom v tej organizaciji. V okviru organizacije ELES sodeluje pri dodeljevanju čezmejnih prenosih zmogljivosti in zagotavlja prenos električne energije na glavnih visokonapetostnih omrežjih ter deluje neodvisno od ostalih akterjev na električnem trgu. Z zagotavljanjem dostopa na električni trg različnim akterjem (dobaviteljem, distributorjem, deležnikom, ki so neposredno povezani na električno omrežje ter podjetjem, ki se ukvarjajo s trgovanjem z energijo) mora ELES v okviru ENTSO-E delovati nediskriminatorno ter v skladu z določenimi pravili, prav tako pa mora zagotoviti varno delovanje ter vzdrževanje električnega sistema (ENTSO-E 2015).

Poleg mednarodnih in regionalnih članstev, je ELES vpet tudi v bilateralne in multilateralne odnose s sistemskimi operaterji iz sosednjih držav. Med pomembnejše spada vzpostavitev projektov za razvoj evropskega omrežja, katerim je skupno povezovanje trgov v regiji (ELES 2015a). Sledeči projekti so projekti skupnega interesa EU, ki so bili odobreni leta 2013 s strani Evropske komisije:

- **Dvo-sistemski daljnovod 2 x 400 kV Cirkovce-Pince:** 80,5 km dolg daljnovod bo omogočil vzpostavitev prve meddržavne povezave s prenosnim omrežjem z Madžarsko. Del daljnovoda bo tako povezan z Madžarsko, del pa s Hrvaško, kar bo omogočalo povečanje zanesljivost delovanja slovenskega elektroenergetskega sistema, sočasno pa se bo povečala tudi zanesljivost napajanja ter uvozna prenosna zmogljivost električne energije. S tem projektom se bo olajšal dostop do vzhodnih trgov z električno energijo, kar bi imelo lahko dolgoročni vpliv na ugodnejše cene električne energije za slovenske odjemalce.
- **Prehod iz 220 kV na 400 kV omrežjih Beričevo-Divača, Beričevo-Podlog ter Podlog-Crikovce:** posodobitev električnega omrežja bo pripomogla k zagotovitvi dodatnih prenosnih zmogljivosti z elektroenergetskimi sistemi sosednjih držav ter povečanja uvoznih kapacitet na slovenskih mejah.
- **Dvo-sistemski daljnovod 2x400 kV Okroglo-Videm ter projekt enosmerne povezave med Slovenijo in Italijo:** čezmejni daljnovod Okroglo-Udino ter projekt enosmerne povezave bosta povečala prenosne zmogljivosti med Slovenijo in Italijo ter

omogočila višjo integracijo trga električne energije med državama ter v regiji. Načrtovana izgradnja je prilagojena razvoju in širitvi prenosnih omrežij v obeh državah.

ELES je v letu 2014 skupaj z operaterjem prenosnega omrežja Republike Hrvaške ter HEP-ODS in SODO, ki sta distribucijska operaterja Hrvaške in Slovenije, predlagal vključitev dodatnega projekta na seznam skupnega interesa. Gre za projekt SINCO.GRID, čigar namen je vzpostavitev mednarodnega sodelovanja na področju implementacije pametnih omrežij. Med pomembnejše cilje spada vpeljava obratovalnih pogojev, ki bi omogočili povečanje proizvodnje iz obnovljivih virov energije na področju Hrvaške in Slovenije. Povečanje prenosnih zmogljivosti z dinamičnim spremljanjem prenosnih zmogljivosti daljnovodov, ki spada pod tehnologije pametnih omrežij, bi omogočilo večjo zmogljivost prenosa brez izgradnje novih vodov (ELES 2015b).

V letu 2014 je ELES podpisal dolgoročni dogovor med sistemskimi operaterji Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Slovenije, ki temelji na skupnem zagotavljanju systemske storitve terciarne rezerve⁴⁹ (Energetika.net 2014). Sporazum o zagotavljanju skupne rezerve v regulacijskem bloku Slovenija-Hrvaška-Bosna in Hercegovina temelji na sodelovanju sistemskih operaterjev omenjenih držav, ki bo omogočal učinkovito izrabljanje razpoložljivih virov za pokrivanje potreb po aktiviranju rezerve moči. Regulacijski blok, ki je voden s strani družbe ELES, bo s sodelovanjem treh držav pripomogel k znižanju potrebne količine zakupa rezerve moči v posamezni državi (Ministrstvo za infrastrukturo 2014).

Mednarodno sodelovanje je družbi ELES omogočilo prebiti pomemben mejnik, saj je v letu 2012 družba dosegla rekordno količino prometa z električno energijo preko čezmejnih

---

⁴⁹ Systemske storitve terciarne rezerve lahko poimenujemo tudi terciarna regulacija frekvence, kjer se nadomešča izrabljeno moč za sekundarno regulacijo ter vzpostavlja normalno stanje rezerv električne energije. Lahko se zgodi, da agregati ne zmorejo zagotoviti zadostne rezerve, zato se vključijo enote, ki delujejo v terciarni regulaciji in prevzamejo del obremenitve. S tem se agregati v sekundarni regulaciji sprostijo. Rezerva za terciarno regulacijo mora nadomestiti izpad večje enote v regulacijskem območju. Rezerva za terciarno regulacijo ponudijo odjemalci elektrike s prilagajanjem odjema, lahko pa jo zagotavljajo tudi proizvodni objekti izven slovenskega regulacijskega območja. ELES ponudnike navadno izbere na dražbi.

Sekundarna regulacija je namenjena izravnavanju izmenjav po motnjah v sistemu, saj po nastopu motnje vsi delujoči agregati v bližini motnje reagirajo na spremembo v okviru primarne regulacije. Systemsko storitev sekundarne regulacije zagotavljajo proizvodni objekti, priključeni na slovensko proizvodno omrežje. Ponudniki so izbrani v postopku bilateralnih pogajanj z operaterjem prenosnega sistema.

Primarna regulacija frekvence skrbi, da je v regulacijskem območju zagotovljeno ravnotežje med porabo in proizvodnjo električne energije. Pri primarni regulaciji frekvence sodelujejo vsi proizvodni proizvajalci elektrike, ki so priključeni na prenosno omrežje (Agencija za energijo 2013).

povezav. Države s katerimi Slovenija izmenjuje električno energijo so Hrvaška, Avstrija in Italija. V prvi vrsti Slovenija ostaja tranzitna država, saj električna energija potuje iz osrednje Evrope in Balkana preko Slovenije v Italijo. Vsekakor pa Italija postaja za Slovenijo vedno bolj privlačen trg z vidika izvoza, saj bi slovenski trgovci z električno energijo, slednjo lahko izvažali na cenovno dražji italijanski trg. Sočasno pa je italijanski trg zanimiv zaradi uvoza obnovljivih virov energije, ki za Slovenijo predstavljajo zanimivo nakupno priložnost (ELES 2013, 33).

5.2.2 Geoplin

Geoplin je največji trgovec z zemeljskim plinom v Sloveniji, ki trguje, zastopa in posreduje na trgu z že omenjenim energetskega virom. Lastniška struktura Geoplina je razdeljena na več družbenikov: Republika Slovenija (39,6%), Petrol Ljubljana d.d. (32%), Salnal d.o.o. (7,5%), Ekopur d.o.o. (7,1%), lastni delež (4%) in ostalih 17 družbenikov (10,5%) (Geoplin 2015b).

Javna agencija RS za energijo je na podlagi določb Energetskega zakona ter Direktive 2009/73/ES, ki je bila sprejeta v okviru tretjega energetskega svežnja, dne 11. julija 2012 izdala odločbo o certificiranju za podjetje Plinovodi d.o.o. za izvajanje nalog neodvisnega operaterja prenosnega sistema zemeljskega plina, pri čemer je bilo 27. junija 2013 imenovanje objavljeno v Uradnem listu EU št. C182/6⁵⁰. Podjetje Plinovodi d.o.o. je hčerinsko podjetje družbe Geoplin d.o.o. in je v stoddostni lasti matičnega podjetja (Javna agencija RS za energijo 2013). S tem je podjetje Plinovodi postala del mreže ENTSO-G, vzpostavljene na podlagi Uredbe (EK) 715/2009. Mreža se zavzema za sodelovanje med nacionalnimi operaterji sistema zemeljskega plina v Evropi, z namenom zagotavljanja razvoja panevropskega prenosnega sistema v skladu z energetskega cilji EU. ENTSO-G ima 44 članov iz 26 evropskih držav, pri čemer ima Slovenija le enega člana in sicer Plinovodi d.o.o. (ENTSO-G 2015).

V okviru ENTSO-G so se operaterji prenosnih sistemov dogovorili za razvrstitev v regionalne skupine, znotraj katerih pripravljajo regionalne naložbene načrte. Slovenski operater

---

⁵⁰ Uradni list EU št. C182/6 – Obvestilo Vlade Republike Slovenije v skladu s členom 10(2) Direktive 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta (v nadaljnjem besedilu: direktiva o plinu) o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom v zvezi z imenovanjem družbe Plinovodi d.o.o., Cesta Ljubljanske brigade 11b, 1001 Ljubljana, za operaterja prenosnega sistema v Sloveniji.

prenosnega omrežja za plin deluje v sklopu dveh regij, in sicer Južnega koridorja (kjer sodeluje z Grčijo, Avstrijo, Bolgarijo, Italijo, Madžarsko, Hrvaško, Slovaško ter Romunijo) ter Srednjevzhodne Evrope (katere sodelujoče države so poleg Slovenije še Nemčija, Avstrija, Hrvaška, Bolgarija, Poljska, Madžarska, Slovaška in Romunija). Regionalni načrti med drugim pripomorejo k optimalnemu upravljanju prenosnega plinskega omrežja, spodbujajo k izmenjavi energije ter usklajujejo dodeljevanje čezmejnih zmogljivosti (Plinovodi 2014, 42–43).

Geoplin je pomemben akter na področju energetike, ki je svoje poslovanje razširil predvsem na trg Hrvaške, kjer je v letu 2014 dosegel desetodstotni delež letne hrvaške porabe zemeljskega plina. Svoj položaj krepi na trgih jugovzhodne Evrope, vendar zaradi geografskega položaja ter skladiščnih in transportnih zmogljivosti, za podjetje ostaja Hrvaška še vedno najbolj privlačna država. Poleg Hrvaške ima Geoplin vzpostavljene infrastrukturne zmogljivosti tudi v Avstriji, Italiji in na Madžarskem (Pušnik 2014).

Družba Geoplin se povezuje v mednarodne projekte ter sodeluje pri razvoju plinske industrije. Večji projekt, v katerega je bil vključen Geoplin, je načrtovanje plinovoda Južni tok za transport ruskega zemeljskega plina, ki bi potekal preko Slovenije v Italijo ter zajemal podzemno skladišče zemeljskega plina (Geoplin 2008, 19).

EU je velika uvoznica zemeljskega plina, ki slednjega uvaža večinoma iz Norveške ter Rusije. Raziskave kažejo, da naj bi se poraba plina v EU v prihodnje povečevala, kar nakazuje na vedno večjo odvisnost evropskih držav od uvoženega zemeljskega plina. Z namenom zanesljive oskrbe s plinom EU načrtuje gradnjo plinovodov. Zemeljski plin je namreč za nafto drugi najpomembnejši osnovni energent v Evropi, pri čemer Rusija proda v Evropo preko Ukrajine približno tri četrtine vsega plina, ki ga izvozi. Zaradi ukrajinsko-ruskih sporov, ki lahko vplivajo na dobavo plina v Evropo, EU in Rusija iščeta alternativne možnosti za dobavo plina na staro celino. S plinovodom Severni tok je to deloma že uspelo. Rusija je načrtovala gradnjo drugega plinovoda mimo Ukrajine, Južni tok, katerega del bi šel tudi skozi Slovenijo (Energetika.net 2014, 31–35).

Družba Geoplin plinovodi d.o.o. je v letu 2011 z ruskim Gazpromom sklenila ustanovitev družbe Južni tok, ključne za sodelovanje pri gradnji in delovanju plinovoda Južni tok, ki bi bil

strateško pomemben za Slovenijo (Plinovodi 2011). Nosilec projekta Južni tok Slovenija je družba Južni tok Slovenija d.o.o., katere lastnika sta partnerja Plinovodi d.o.o. ter ruski OAO Gazprom v enakovrednem lastniškem deležu. Cilj projekta je bil povečati fizično in komercialno zanesljivost oskrbe evropske regije s plinom ter posledično omogočiti razvoj trga zemeljskega plina. Plinovod Južni tok bi na območje Slovenije vstopil iz Madžarske v Prekmurju, pri čemer je bila predvidena izstopna točka v Italijo skozi Rateče (Plinovodi 2011). Projekt vreden več milijard evrov, bi moral potekati preko Ukrajine po dnu Črnega morja preko Bolgarije, Srbije, Madžarske in Slovenije v severno Italijo (Tavčar 2012). Slovenski del plinovoda bi bil dolg 266 kilometrov, sama investicija v slovenski del plinovoda pa bi znašala približno eno milijardo evrov (The Slovenia Times 2013). Gazprom je kot omejitev samega projekta izpostavljal tretji energetske siveženj EU s katerim naj bi imeli do prenosnega plinovoda enakopraven dostop vsi dobavitelji plina, medtem ko si je rusko podjetje želelo zagotoviti izključno pravico do plinovoda (Tavčar 2012). V decembru 2014 je Gazprom odpovedal gradnjo projekta zaradi Rusko-Ukrajinskih sporov. Glaven cilj ruskega podjetja je obiti ukrajinsko ozemlje in se izogniti zapletom, ki bi lahko nastali pri dobavi zemeljskega plina preko Ukrajine (Geoplin 2015a, 2). Južni tok bi za Slovenijo pomenil diverzifikacijo poti, večjo varnost ter umestitev Slovenije kot pomembno regionalno vozlišče za zemeljski plin (Tavčar 2014).

Slovenija geostrateško predstavlja križišče poti za prenos zemeljskega plina iz vzhoda proti zahodu ter jugovzhodni Evropi. V letu 2013 so pri EK potrdili načrt prednostnih energetskih infrastrukturnih projektov skupnega interesa, v katerem so za Slovenijo navedeni 3 projekti za plin in so del vzhodnega evropskega plinskega koridorja. Ti trije projekti, ki bodo med seboj povezovali trge in omogočili zanesljivo oskrbo ter trajnostni razvoj, se izvajajo preko Geoplinove hčerinske družbe Plinovodi (Plinovodi 2013 in Plinovodi 2014, 42):

- **Prenosni plinovod Lendava-Kidričevo** bo priključen na slovensko-madžarski meji in bo zagotovil dodatno mednarodno plinovodno povezavo ter tranzit zemeljskega plina med vzhodom in zahodom. V Kidričevem se bo plinovod priključil na slovensko plinovodno omrežje.
- **Prenosni plinovod Gorica/Šempeter-Vodice** bo omogočil povečanje prenosnih zmogljivosti v smeri Italije.

- **Prenosni plinovod Kalce-Jelšane** za utekočinjen zemeljski plin, ki bi bil povezan s terminalom na hrvaškem otokom Krkom. Operaterja prenosnih sistemov iz Slovenije in Hrvaške sta že uskladila dinamiko projekta in prenosne zmogljivosti. Projekt bi pripomogel k diverzifikaciji energetskih virov v Sloveniji in EU.

6 SKLEP

V sklepnem delu naloge bodo predstavljene ključne ugotovitve, izzivi ter spoznanja, ki so nastali med pisanjem naloge. Podrobneje bodo prikazani raziskovalni rezultati ter potrditev oziroma zavrnitev postavljene hipoteze.

Pri opredeljevanju teoretskega okvirja smo se osredotočili na razumevanje treh konceptov diplomacije: postmoderne, gospodarske in energetske ter vpetosti Republike Slovenije v posamezen koncept diplomacije. Zaradi boljšega razumevanja postmoderne diplomacije, sta bili na kratko opredeljeni klasična in moderna diplomacija. Kljub temu, da sta pojma klasične in moderne diplomacije zelo široka, sta bili za razumevanje tega magistrskega dela vključeni le zato, ker predstavljata predhodni fazi postmoderne diplomacije. Faze razvoja diplomacije si logično sledijo (klasični sledi moderna, tej pa postmoderna diplomacija) in se nadgrajujejo. Za razumevanje magistrskega dela je torej pomembnejša natančna opredelitev koncepta postmoderne diplomacije. Številni avtorji, ki analizirajo postmoderno diplomacijo, so si enotni, da je prehod v 21. stoletje zaznamoval začetek postmoderne diplomacije. Koncept postmoderne diplomacije objasni, da lahko pri izvajanju diplomacije sodelujejo raznoliki akterji, tako državni kot tudi nedržavni, kar je v kasnejšem delu naloge omogočalo razumevanje vpetosti dveh podjetij, ELES in Geoplin, v diplomatske aktivnosti. Naloga se ni ukvarjala s teorijami mednarodni odnosov in ni opredelila koncepta postmodernizma s teoretskega vidika, temveč je izraz utemeljen znotraj koncepta postmoderne diplomacije.

Z zgodovinskega vidika nastanek gospodarske diplomacije ne moremo umestiti v sodoben čas, saj se začetke le-te umešča v obdobje 1200 let pred našim štetjem. Skozi zgodovino se je gospodarska diplomacija stalno spreminjala. V sodobnem času je na spremembe vplival vstop novih akterjev na to področje diplomacije, s čimer se je kompleksnost v mednarodnih ekonomskih odnosih povečala. Na državni ravni se poleg MZZ v mednarodne ekonomske odnose vključujejo tudi druga ministrstva in državne agencije, sočasno pa se v delovanje gospodarske diplomacije vpletajo tudi nedržavni akterji, kot so nevladne organizacije in podjetja. V Sloveniji je na državni ravni poleg MZZ v gospodarsko diplomacijo najbolj vpeto Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, medtem ko nedržavni akterji vključujejo različne zbornice, Slovensko izvozno in razvojno banko ter podjetja, ki sodelujejo oziroma poslujejo s tujino.

Z razvojem diplomacije se pojavljajo tudi nove oblike diplomacije. Ena izmed oblik, ki se jo je začelo izpostavljanje v sodobnem času je energetska diplomacija. Slednja z znanstvenega vidika ni jasno utemeljena, zato jo naloga skuša konceptualizirati kot sredstvo zunanje politike. Kljub temu, da se na ravni EU kažejo potrebe po naslovitvi energetske diplomacije kot strateško pomembne tematike, ki bi pripomogla h krepitvi in ohranjanju energetske varnosti v Evropi, v Sloveniji ne moremo govoriti, da se na državni ravni izvaja energetska diplomacija. Glede na to, da se na državni ravni energetska diplomacija v Sloveniji ne izvaja in kot taka ni opredeljena, je bilo potrebno energetska diplomacijo umestiti v koncept gospodarske diplomacije. Najlažje je bilo umestitev prikazati na primeru Udovičevega modela ekonomske diplomacije, in sicer kot stičišče gospodarske, poslovne in podjetniške diplomacije. V Sloveniji so torej akterji gospodarske diplomacije tisti, ki spodbujajo mednarodno prepoznavnost slovenskega energetskega sektorja in energetskih podjetij ter spodbujajo internacionalizacijo slovenskih (energetskih) podjetij. Na državni ravni so bili namreč sprejeti različni akcijski načrti, ki bi omogočili lažji vstop slovenskih podjetij na mednarodne trge.

Kot že omenjeno, Slovenija energetske diplomacije na državni ravni ne izvaja, zato smo se v magistrski nalogi osredotočili na obravnavo akterjev gospodarske diplomacije energetskega sektorja v Republiki Sloveniji. S študijo primera smo preverili mednarodno vpetost podjetij ELES in Geoplin ter opredelili njun tržni položaj. Obe podjetji, ELES in Geoplin, sta primer dobre prakse v slovenskem energetskem sektorju z vidika sklepanja bilateralnih in multilateralnih odnosov s podjetji / organizacijami in kot taka kažeta na prisotnost ne-državnih akterjev v slovenski gospodarski diplomaciji. Odločitev za izbiro teh dveh podjetij za študijo primera sloni na aktualni in medijski izpostavljenosti obeh družb.

Za boljše razumevanje slovenskega energetskega sektorja je bilo smiselno preučiti zakonodajni okvir na tem področju (tako na ravni EU kot na nacionalni ravni) ter analizirati energetska bilanca Republike Slovenije. Na obeh področjih smo se soočili z izzivi in omejitvami. Pri preučevanju nacionalne energetske zakonodaje smo se omejili le na Energetski zakon, medtem ko smo ostale pravne vire, ki se nanašajo na področje energetike, izpustili. Največji izziv v nalogi je predstavljalo pridobivanje statističnih podatkov o energetskem sektorju RS. Statistični podatki o energetski bilanci so sicer dosegljivi na

različnih spletnih straneh, a se med seboj razlikujejo z vidika merskih enot. Če smo torej želeli med seboj primerjati energetske bilance različnih energetskih virov, je primerjava možna le z uporabo enotne merske enote. To je tudi razlog, da je statistični pregled energetskih virov v Sloveniji pripravljen za obdobje od leta 2000 do 2013, saj so bili za to obdobje podatki dosegljivi v isti enoti (TOE). Pomanjkljivost izbranega pristopa se kaže v manjkajoči podatkih za obdobje od osamosvojitve Slovenije, 1991, do leta 1999. Čeprav bi lahko trdili, da je s časovno omejitvijo pregled nepopoln, je bilo z vidika transparentnosti ter lažjega razumevanja energetske bilance Republike Slovenije nujno uporabiti isto mersko enoto, ki je omogočila primerljivost podatkov za posamezne energetske vire.

V magistrski nalogi smo potrdili hipotezo, da gospodarska diplomacija RS s svojimi aktivnostmi intenzivno sodeluje pri ustvarjanju primerjalnih prednosti slovenskega energetskega sektorja. Slednji se krepi iz leta v leto. RS je namreč svoje aktivnosti usmerila v spodbujanje internacionalizacije slovenskih podjetij; državni akterji (ministrstva) in nedržavni akterji (SID banka, zbornice) so se med seboj povezali z namenom omogočiti vstop in spodbujati poslovanje slovenskih podjetij na tujih trgih. Kot primer internacionalizacije energetskih podjetij lahko izpostavimo družbi ELES in Geoplin, ki sta se povezali v različna mednarodna in regionalna združenja, uspešno sodelujeta pri med-državnih projektih in poslujeta z energetskimi podjetji iz tujine.

V magistrskem delu smo skozi analizo številnih primarnih in sekundarnih virov pripravili pregled gospodarske diplomacije energetskega sektorja v Sloveniji ter pri tem opredelili ključne akterje, ki delujejo na omenjenem področju. Naloga je predstavila perečo tematiko gospodarske diplomacije Slovenije, raziskala obstoj energetske diplomacije v Sloveniji, predstavila zakonodajni okvir s področja energetike, analizirala statistične podatke, ki se nanašajo na razumevanje slovenske energetske bilance ter ponudila pregled aktualnega dogajanja v slovenskem energetskega sektorju, ki je prikazano s študijo primera dveh podjetij. S tem naloga prispeva k razumevanju do sedaj neraziskanega področja gospodarske diplomacije energetskega sektorja Slovenije in ponuja izhodišča za nadaljnje raziskovanje tega področja.

7 LITERATURA

1. ACER. 2011. *Prizadevanja za notranji energetska trg v korist vseh porabnikov EU*. Dostopno prek: http://www.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER%20corporate%20brochure%20in%20Slovene.pdf (26. december 2013).
2. Adeli, S. M. Hossein. 2010. *The Contribution of Energy Diplomacy to International Security; with Special Emphasis on Iran*. Dostopno prek: <http://www.tabnak.ir/en/news/555/the-contribution-of-energy-diplomacy-to-international-security-with-special-emphasis-on-iran> (6. september 2015).
3. Agencija za energijo. 2013. *Zagotavljanje sistemskih storitev*. Dostopno prek: <http://www.agen-rs.si/zagotavljanje-sistemskih-storitev> (30. december 2013).
4. --- 2014. *Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2014*. Dostopno prek: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/agen_e/porae_2014.pdf (29. avgust 2015).
5. Agencija Republike Slovenije za okolje. 2012. *Proizvodnja električne energije po gorivih*. Dostopno prek: http://kazalci.arso.gov.si/kos2/print?ind_id=118&lang_id=302 (15. Avgust 2015).
6. --- 2013. *Ovisnost od uvoza energije*. Dostopno prek: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=606 (16. avgust 2015).
7. Balažic, Milan. 2001. *Velika Slovenija: klasični in novi geopolitični koncept*. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20012Balazic.PDF> (10. november 2011).
8. Baldwin, David A. 1985. *Economic statecraft*. New Jersey: Princeton University Press.
9. Baranay, Pavol. 2009. *Modern Economic Diplomacy*. Dostopno prek: http://www.dec.lv/mi/Baranay_Pavol_engl.pdf (11. junij 2012).
10. Bayne, Nicholas in Stephen Woolcock. 2007. What is Economic Diplomacy? V *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*, 2. izdaja, ur. Nicholas Bayne in Stephen Woolcock, 1–21. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
11. Benko, Vlado. 1997. *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Bolewski, Wilfred. 2007. *Diplomacy and International Law in Globalized Relations*. New York: Springer.

13. Bučar, Bojko. 2007. Spremembe diplomacije v XXI. stoletju. V *Teorija in praksa*, ur. Igor Lukšič, 862–876. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Cherp, Aleh in Jessica Jewell. 2014. The concept of energy security: Beyond the four As. *Energy Policy* 75: 415–421.
15. ČEPS. 2015. *CEE TSO*. Dostopno prek: https://www.ceps.cz/ENG/Cinnosti/Zahranicni-spoluprace/Pages/CEE_TSO.aspx (1. september 2015).
16. Česanakas, Giedrius. 2010. Energy Resources in Foreign Policy: A Theoretical Approach. *Baltic Journal of Law & Politics* 3(1): 30–52.
17. Devin, Guillaume in Marie Toernquist-Chesnier. 2011. *The Diplomacies of Foreign Policy: Actors and Methods*. Dostopno prek: http://socialsciences.scielo.org/pdf/s_bpst/v5nse/scs_a08.pdf (8. februar 2015).
18. *Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity*. 1996. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1997:027:0020:0029:EN:PDF> (3. januar 2013).
19. *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/89/ES z dne 18. januarja 2006 o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo in naložb v infrastrukturo*. 2006. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:033:0022:0027:SL:PDF> (5. januar 2013).
20. *Direktiva 2003/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES*. 2003. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003L0054:20080123:SL:PDF> (3. januar 2013).
21. *Direktiva 2008/92/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o enotnem postopku Skupnosti za večjo preglednost cen plina in električne energije, ki se zaračunavajo industrijskim končnim uporabnikom*. 2008. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:298:0009:0019:SL:PDF> (5. januar 2013).
22. *Direktiva 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES*. 2009. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0055:0093:SL:PDF> (3. januar 2013).

23. *Direktiva 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom on o raveljavitvi Direktive 2003/55/ES.* 2009. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0094:0136:sl:PDF> (3. januar 2013).
24. *Direktiva Sveta 2009/119/ES z dne 14. Septembra 2009 o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov.* Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:265:0009:0023:SL:PDF> (19. Januar 2014).
25. *Directive 98/30/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 concerning common rules for the internal market and natural gas.* 1998. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:204:0001:0012:EN:PDF> (3. januar 2013).
26. *Directive 2003/55/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 98/30/EC.* 2003. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:176:0057:0057:EN:PDF> (3. januar 2013).
27. Dnevnik.si. 2012. *Sloveniji dva druga opomina na energetske področju.* Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042537543> (3. januar 2013).
28. Eles. 2009. *Letno poročilo.* Dostopno prek: http://www.eles.si/files/eles/userfiles/SLO/O_Elesu/Letna_porocila/ELES_Letno-porocilo-2009.pdf (30. avgust 2015).
29. --- 2013. *Povzetek letnega poročila 2013.* Dostopno prek: <http://www.eles.si/files/eles/userfiles/publikacije/Letno%20poro%C4%8Dilo%202013.pdf> (1. september 2015).
30. --- 2015a. *Pomembni načrtovani objekti in projekti skupnega interesa.* Dostopno prek: <http://www.eles.si/nacrtovani-prenosni-objekti.aspx> (30. avgust 2015).
31. --- 2015b. *Projekt SINCRO.GRID.* Dostopno prek: <http://www.eles.si/sincrogrid.aspx> (31. avgust 2015).
32. --- 2015c. *Mednarodno sodelovanje.* Dostopno prek: <http://www.eles.si/mednarodno-sodelovanje.aspx> (17. avgust 2015).
33. Energetika.net. 2014. *Pregled leta 2013 in napovednik za 2014.* Dostopno prek: www.energetika.net/file/download/801_c3e766b0e746 (30. avgust 2015).
34. *Energetski zakon.* 2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200727&stevilka=1351> (3. januar 2013).

35. *Energetski zakon EZ-1*. 2014. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=116549#%21/Energetski-zakon-%28EZ-1%29> (13. april 2015).
36. ENTSO-E. 2015. *ENTSO-E Member Companies*. Dostopno prek: <https://www.entsoe.eu/about-entso-e/inside-entso-e/member-companies/Pages/default.aspx> (29. avgust 2015).
37. ENTSO-G. 2015. *Mission*. Dostopno prek: <http://www.entsog.eu/mission> (29. avgust 2015).
38. Eur-Lex. 2013. *Tožba, vložena 7. januarja 2013 - Evropska komisija proti Republiki Sloveniji, Zadeva C-8/13 (2013/C 63/24)*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:063:0014:0015:SL:PDF> (1. december 2014).
39. --- 2013. *Tožba, vložena 7. januarja 2013 - Evropska komisija proti Republiki Sloveniji, Zadeva C-9/13 (2013/C 63/25)*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:063:0014:0015:SL:PDF> (1. december 2014).
40. Evropska komisija. 2012. *Notranji energetski trg: Evropska komisija Poljsko in Slovenijo prijavila Sodišču zaradi nepopolnega prenosa predpisov EU*. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1139_sl.htm (3. januar 2013).
41. Evropski parlament. 2012. *Notranji energetski trg*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.7.2.html (3. januar 2012).
42. *Generalni sekretariat za zunanje Sveta EU z dne 20. julija 2015 o energetski diplomaciji*. 2015. Dostopno prek: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10995-2015-INIT/en/pdf> (5. september 2015).
43. Gen Energija. 2010. *Prednosti jedrske energije za Slovenijo*. Dostopno prek: http://www.gen-energija.si/upload/katalogi/prihodnost_jedrske_energije_za_SLO.pdf (22. avgust 2015).
44. Gen Energija. 2014. *Sončna energija*. Dostopno prek: <http://www.esvet.si/drugi-viri-energije/soncna-energija> (23. avgust 2015).
45. Geoplin. 2012. *Poslovno poročilo*. Dostopno prek: <http://www.geoplin.si/o-druzbi/poslovna-porocila-in-druge-publikacije> (17. november 2013).
46. --- 2015a. *Dogajanje na trgu zemeljskega plina – četrletno poročilo januar 2015*. Dostopno prek: http://www.geoplin.si/sites/default/files/cetrletno_porocilo_o_dogajanju_na_trgu_zp_-_jan_2015.pdf (9. september 2015).

47. --- 2015b. *Organizacija družbe in lastniška struktura*. Dostopno prek: <http://www.geoplin.si/sl/druzba-geoplin/organizacija-druzbe-lastniska-struktura> (15. avgust 2015).
48. Goldthau, Andreas. 2010. Energy Diplomacy in Trade and Investment of Oil and Gas. V *Global Energy Governance, The New Rules of the Game*, ur. Andreas Goldthau in Jan Martin Witte, 25–36. Berlin: Global Public Policy Institute.
49. Gradbeni inštitut ZRMK. 2010. *Splošno o energiji*. Dostopno prek: <http://gcs.gi-zrmk.si/Svetovanje/Publikacije.URE/URE1-01.htm> (3. avgust 2015).
50. Gurbanov, Ilgar. 2013. *Energy Security Dimension in Foreign Policy*. Dostopno prek: <http://www.strategicoutlook.org/philosophy/news-energy-security-dimension-in-foreign-policy.html> (8. september 2015).
51. Hormats, Robert D. 2013. *Why Global Energy Diplomacy Matters*. Dostopno prek: <http://www.theglobalist.com/why-global-energy-diplomacy-matters/> (22. september 2013).
52. Institut Jožef Stefan. 2001. *Osnutek predloga Nacionalnega energetskega programa Republike Slovenije za obdobje do leta 2030: »aktivno ravnanje z energijo«*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/Energetika/Zelena_knjiga_NEP_2009/NEP_2010_2030/NEP_2030_jun_2011.pdf (13. april 2012).
53. Inštitut za raziskave v energetiki, ekologiji in tehnologiji. 2004. *Pregled naftnega gospodarstva Slovenije za leto 2004*. Dostopno prek: www.snnk-wpc.si/library/includes/file.asp?FileId=10 (7. avgust 2015).
54. Ishiyama, John. 2005. The structure of an undergraduate major and student learning: A cross-institutional study of political science programs at thirty two colleges and universities. *Social Science Journal* 42: 359–366.
55. Javna agencija RS za energijo. 2007. *Poročilo o stanju energetike v Slovenije v letu 2007*. Dostopno prek: [http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20reporting%202008/NR_nl/E08_NR_Slovenia-LL\(2\).pdf](http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20reporting%202008/NR_nl/E08_NR_Slovenia-LL(2).pdf) (17. november 2013).
56. --- 2012. *Viri zemeljskega plina*. Dostopno prek: http://www.agen-rs.si/sl/informacija.asp?id_informacija=995&id_meta_type=30&type_informacij= (18. januar 2014).
57. --- 2013. *Prenosno omrežje zemeljskega plina*. Dostopno prek: http://www.agen-rs.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=30&id_informacija=738 (30. december 2013).

58. Jazbec, Milan. 2007. Postmoderna diplomacija. V *Teorija in praksa*, ur. Igor Lukšič, 877-895. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
59. Jönsson, Christer. 2002. Diplomacy, Bargaining and Negotiation. V *Handbook of International Relations*, ur. Walter Carlsnaes, Thomas Risse, Beth A. Simmons, 212–234. London: Sage Publications.
60. Kara, Kurtulus in Yildiz Tugba. 2008. *Trade as a Tool of Diplomacy and Global Security*. Dostopno prek: <http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/02/YildizTugba.pdf> (30. marec 2014).
61. Klavins, Didzis. 2011. *Understanding the Essence of Modern Diplomacy*. Dostopno prek: <http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2011-12-cdac/Understanding-the-Essence-of-Modern-Diplomacy-Didzis-Klavins.pdf> (16. september 2014).
62. Krmelj, Vlasta in Klemen Kosi. 2012. *Potencial geotermalne energije v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.energap.si/uploads/Potencial%20geotermalne%20energije%20v%20Sloveniji_SL.pdf (23. avgust 2015).
63. Livesey, Chris. 2006. *Sociological Methods*. Dostopno prek: <http://www.sociology.org.uk/revgrm4.pdf> (11. junij 2012).
64. *Lizbonska pogodba – Treaty of Lisbon*. 2007. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML> (3. januar 2013).
65. Lough, John. 2011. *Russia's Energy Diplomacy*. Dostopno prek: http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/19352_0511bp_lough.pdf (21. julij 2013).
66. MacDonald, Kate in Stephen Woolcock. 2007. Non-State Actors in Economic Diplomacy. V *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*, 2. izdaja, ur. Nicholas Bayne in Stephen Woolcock, 77–92. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
67. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2013. *Sektor za proizvode in blagovne rezerve*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_proizvode_in_blagovne_rezerve/ (19. januar 2014).
68. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo in dr. 2013. *Mednarodni izzivi 2013 – Partnerstvo za spodbujanje mednarodnega poslovanja slovenskih podjetij*. Dostopno prek: <http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAAahUKEwjKt4ju7djHAhUEfHIKHSiAG8&url=http%3A%2F%2Fwww.mgrt.gov.si%2>

- Ffileadmin%2Fmgt.gov.si%2Fpageuploads%2FDEOT%2FInternacionalizacija_TNI%2FMI_2013-koncno.doc&usg=AFQjCNGAfWHTAgKiBtSpMj64Q2rqbOULSA&sig2=CGinqcwF4Go0YL_LISVEqA&bvm=bv.101800829,d.bGQ (2. september 2015).
69. --- 2015. *Mednarodni izzivi MI 2015 – 2016*. Dostopno prek: http://www.mgt.gov.si/fileadmin/mgt.gov.si/pageuploads/DEOT/Internacionalizacija_TNI/MI_2015-2016_koncna.pdf (19. september 2015).
70. --- 2015a. *Program spodbujanja internacionalizacije 2015 – 2020*. Dostopno prek: http://www.mgt.gov.si/fileadmin/mgt.gov.si/pageuploads/DEOT/Internacionalizacija_TNI/Program_INTER_2015-2020_koncna.pdf (2. september 2015).
71. Ministrstvo za gospodarstvo. 2009. *Zelena knjiga za Nacionalni energetske program Slovenije*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/Energetika/Porocila/Zelena_knjiga_NEP_2009.pdf (29. september 2011).
72. Ministrstvo za infrastrukturo in prostor. 2012. *Razvojni načrti operaterjev sistema*. Dostopno prek: <http://www.energetika-portal.si/dokumenti/strateski-razvojni-dokumenti/razvojni-nacrti-operaterjev-sistema/> (3. januar 2012).
73. Ministrstvo za infrastrukturo in prostor. 2014. *Energetska bilanca Republike Slovenije za leto 2014*. Dostopno prek: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0fINBmFjULIJ:84.39.218.201/MANDAT13/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/528a2f6f1799808ac1257d3f00342a85/%24FILE/Dokument_EBRS%25202014-v3.docx+&cd=21&hl=en&ct=clnk&gl=si (15. Avgust 2015).
74. Ministrstvo za infrastrukturo. 2014. *Sistemske operaterji Slovenije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine bodo zagotavljali skupno rezervo električne energije*. Dostopno prek: <http://www.energetika-portal.si/novica/n/sistemske-operaterji-slovenije-hrvaske-ter-bosne-in-hercegovine-bodo-zagotavljali-skupno-rezervo-e/> (31. avgust 2015).
75. --- 2015. *Akcijski načrt za obnovljivo energijo*. Dostopno prek: <http://www.energetika-portal.si/dokumenti/strateski-razvojni-dokumenti/akcijski-nacrt-za-obnovljivo-energijo/> (22. avgust 2015).
76. Ministrstvo za zunanje zadeve. 2013. *Gospodarska diplomacija*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/gospodarska_diplomacija/ (10. december 2013).
77. Moja energija. 2015. *Hidroenergija*. Dostopno prek: <http://moja-energija.50webs.com/hidroenergija.html> (23. avgust 2015).
78. Morgenthau, Hans J. 1995. *Politika med narodi: Borba za moč in mir*. Ljubljana: DZS.

79. Nuklearna elektrarna Krško. 2015. *Upravljanje*. Dostopno prek: http://www.nek.si/sl/o_nek/upravljanje/ (16. avgust 2015).
80. *Odločba št. 96/391/ES Sveta z dne 28. marca 1996 o določitvi niza ukrepov, katerih cilj je ustvariti ugodnejše okolje za razvoj vseevropskih omrežij na področju energetike*. 1996. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:12:01:31996D0391:SL:PDF> (6. januar 2013).
81. *Odločba št. 1364/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o določitvi smernic za vseevropska energetska omrežja in razveljavitvi Odločbe 96/391/ES in Odločbe št. 1229/2003/ES*. 2006. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:262:0001:0023:SL:PDF> (6. januar 2013).
82. Oil&Gas. 2012. *Securing Supply*. Dostopno prek: <http://www.europeanoilandgas.co.uk/article-page.php?contentid=14953&issueid=438> (19. januar 2014).
83. Pascual, Carlos. 2008. *The Geopolitics of Energy: From Security to Survival*. Dostopno prek: http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2008/01_energy_pascual/01_energy_pascual.pdf (16. oktober 2011).
84. Pennings, Paul, Hans Keman in Jan Kleinnijenhuis. 2006. *Doing Research in Political Science – An Introduction to Comperative Methods and Statistics*. London, Thousand Oaks in New Delhi: SAGE Publications.
85. Petrol. 2014. *Geoenergo*. Dostopno prek: <http://www.petrol.si/o-podjetju/petrol/skupina-petrol/geoenergo-doo> (15. avgust 2015).
86. Plinovodi. 2011. *Projekt Južni tok, sporočilo družbe Geoplin plinovodi d.o.o.* Dostopno prek: <http://www.plinovodi.si/2011/03/obvestila/projektjuznitok/> (17. november 2013).
87. --- 2013. *PCI 2013*. Dostopno prek: <http://www.plinovodi.si/o-druzbi/projekti-skupnega-pomena-pci/pci-2013/> (9. september 2015).
88. --- 2014. *Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2015 – 2024*. Dostopno prek: <http://www.plinovodi.si/wp-content/uploads/2011/09/RN-2015-2024.pdf> (9. september 2015).
89. --- 2015. *PCI 2015*. Dostopno prek: <http://www.plinovodi.si/o-druzbi/projekti-skupnega-pomena-pci/pci-2015/> (9. September 2015).
90. Pušnik, Manja. 2014. *Geoplin postaja pomemben igravec v jugovzhodni Evropi*. Dostopno prek: <http://izvozniki.finance.si/8356286/Geoplin-postaja-pomemben-igravec-v-jugovzhodni-Evropi> (9. september 2015).

91. Qinhua, Xi. 2007. *Global energy security*. Dostopno prek: <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/04763.pdf> (10. december 2013).
92. Rana, Kishan S. 2007. *Bilateral Diplomacy*. Msida: DiploFoundation.
93. --- in Bipul Chatterjee. 2012. *The Role of Embassies*. Dostopno prek: http://www.cuts-international.org/pdf/Chapter1_Kishan-S-Rana_and_Bipul-Chatterjee.pdf (9. februar 2014).
94. Saddiki, Said. 2006. *Diplomacy in changing world*. Alternatives: Turkish Journal of International Relations 5 (4): 93–105.
95. Saner, Raymond in Lichia Yiu. 2003. *International Economic Diplomacy: Mutations in Postmodern Times*. Dostopno prek: http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20030100_cli_paper_dip_issue84.pdf (20. september 2015).
96. Sharp, Paul. 2001. Making sense of citizen diplomats: the people of Duluth, Minnesota, as international actors. *International Studies* 2: 131–150.
97. --- 2009. *Diplomatic Theory of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
98. Skupina Geoplin. 2008. *Zanesljiv partner že 30 let*. Dostopno prek: http://www.geoplin.si/sites/default/files/geoplin_30let_web.pdf (23. februar 2014).
99. Slovenija. Doma v Evropi. 2013. *Omerzel v Luksemburgu o pomenu aktivne energetske učinkovitosti*. Dostopno prek: <http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novica/select/energetika/news/omerzel-v-luksemburgu-o-pomenu-aktivne-energetske-ucinkovitosti/e38aa99e2f8a06ba07bb17085e512a5d/> (22. september 2013).
100. Statistični urad Republike Slovenije. 2015. *Energetska bilanca*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1817901S&ti=&path=../Database/Okolje/18_energetika/01_18179_bilanca_kazalniki/&lang=2 (2. avgust 2015).
101. Tavčar, Borut. 2012. *Končna odločitev za Južni tok v Sloveniji še letos*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/makromonitor/koncna-odlocitev-za-juzni-tok-v-sloveniji-se-letos.html> (9. september 2015).
102. --- 2014. *Geoplin ne bo le trgovec s plinom*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/podjetja/geoplin-ne-bo-vec-le-trgovec-s-plinom.html> (9. september 2015).
103. The Slovenia Times. 2013. *Gazprom seeking bigger capacity for Slovenian South Stream section*. Dostopno prek: <http://www.sloveniatimes.com/gazprom-seeking-bigger-capacity-for-slovenian-south-stream-section> (9. september 2015).

104. Toš, Niko. 1988. *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
105. Trunkos, Judit. 2011. *Changing Diplomacy Demands New Type of Diplomats*. Dostopno prek: http://www.culturaldiplomacy.org/europeanamericanrelationship/content/articles/events/2010foufp/participant-papers/Changing_Diplomacy_Demands_New_Type_of_Diplomats.pdf (23. marec 2014).
106. Udovič, Boštjan. 2009. *Ekonomska in gospodarska diplomacija*. Ljubljana: FDV.
107. --- in Milan Brglez. 2011. Slovenske diplomatske študije med diplomatsko prakso in teorijo. V *Diplomacija med teorijo in prakso*, 1. izdaja, ur. Boštjan Udovič, 11–47.
108. *Uradni list EU št. C182/6 z dne 27. junija 2013*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:182:0006:0006:SL:PDF> (30. december 2013).
109. *Uredba (ES) št. 713/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o ustanovitvi Agencije za sodelovanje energetske regulatorje*. 2009. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0001:0014:SL:PDF> (3. januar 2013).
110. *Uredba (ES) št. 714/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1228/2003*. 2009. Dostopno prek: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0015:0035:SL:PDF> (3. januar 2013).
111. *Uredba (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1775/2005*. 2009. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0036:0054:SL:PDF> (3. januar 2013).
112. *Uredba (ES) št. 1228/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije*. 2003. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R1228:20061201:SL:PDF> (3. januar 2013).
113. *Uredba (ES) št. 1775/2005 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. septembra 2005 o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina*. 2005. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:289:0001:0013:SL:PDF> (3. januar 2013).

114. *Uredba (EU) št. 994/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe s plinom in o razveljavitvi Direktive Sveta 2004/67/ES*. 2010. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:295:0001:0022:SL:PDF> (5. januar 2013).
115. *Uredba Sveta (ES) št. 2236/95 z dne 18. septembra 1995 o določitvi splošnih pravil za dodelitev finančne pomoči Skupnosti na področju vseevropskih omrežij*. 1995. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1995R2236:20050811:SL:PDF> (6. januar 2013).
116. *Uredba (EU) št. 1227/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga*. 2011. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:326:0001:0001:SL:PDF> (5. januar 2013).
117. *Uredba (EU) št. 347/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2013 o smernicah za vseevropsko energetske infrastrukturo in razveljavitvi Odločbe št. 1364/2006/ES in spremembi uredb (ES) št. 713/2009, (ES) št. 714/2009 in (ES) št. 715/2009*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:115:0039:0075:SL:PDF> (31. avgust 2015).
118. *Uredba Komisije (EU) št. 838/2010 z dne 23. septembra 2010 o določitvi smernic glede mehanizma nadomestil med operaterji prenosnih sistemov in skupnega regulativnega pristopa k zaračunavanju prenosa*. 2010. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:250:0005:0011:SL:PDF> (3. januar 2013).
119. Van Bergeijk, Peter A.G. 2009. *Economic Diplomacy and the Geography of International Trade*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
120. Veranič, Mirjana. 2007. *Vloga gospodarske diplomacije Slovenije pri pospeševanju in spodbujanju slovensko-črnogorskih odnosov*. Diplomsko delo. Dostopno prek: <http://old.epf.uni-mb.si/ediplome/pdfs/veranic-mirjana.pdf> (1. avgust 2015).
121. Virginia Polytechnic Institute and State University. 2012. *Primary, secondary and tertiary sources*. Dostopno prek: <http://www.lib.vt.edu/help/research/primary-secondary-tertiary.html> (11. junij 2012).
122. Vlada Republike Slovenije. 2009. *Izhod iz krize*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protikrizni_ukrepi/izhod_iz_krize/opisi_ukrepov.pdf (3. november 2013).

123. Vlada Republike Slovenije. 2010. *Predlog deklaracije o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah EU v obdobju januar 2010 – junij 2011*. Dostopno prek: http://www.google.de/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=12&cad=rja&uact=8&ved=0CCQQFjABOAo&url=http%3A%2F%2Fwww.vlada.si%2Ffileadmin%2Fdokumenti%2Fsi%2Fsklepi%2Fseje_vlade%2F60_seja%2F60sv1.doc&ei=qUvXVMmbI7LB7Aa394HABg&usg=AFQjCNF4zdy7YyOHKrcu49NOc_1gutXX8A&sig2=YcQRKXGBc8ZpFED1pamJRg&bvm=bv.85464276,d.ZGU (8. Februar 2015).
124. Zelena Slovenija. 2009. *Obnovljivi viri energije v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.zelenaslovenija.si/images/stories/pdf_dokumenti/Obnovljivi-viri-energije-v-Sloveniji.pdf (22. avgust 2015).